

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİME İLİŞKİN
AKADEMİSYENLERİN GÖRÜŞLERİ: KKTC ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET GÜLMEZ

LEFKOŞA

2018

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİME İLİŞKİN
AKADEMİSYENLERİN GÖRÜŞLERİ: KKTC ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET GÜLMEZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ali Efdal Özkul

LEFKOŞA
2018

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Ahmet Gülmez'in "Çokkültürlü Eğitime İlişkin Akademisyenlerin Görüşleri: KKTC Örneği" başlıklı tezi Haziran 2018 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye(Jüri Başkanı): Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

Üye(Danışman): Prof. Dr. Ali Efdal ÖZKUL

Üye: Dr. Seyit ÖZKUTLU

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ETİK BEYANI

Ben aşağıda imza sahibi, bu tezde kullanan ve sunulan tüm bilgileri Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenen akademik kurallar ve etik çerçeveye uygun şekilde düzenlendiğini beyan ederim. Aynı zamanda, bu kurallar ve çerçeve uyarınca, tezin sonuçlarına ait olmayan ve tezde kullanılan tüm materyal ve kaynakları uygun şekilde alıntıldığını beyan ederim.

Açık İsim: Ahmet Gülmez

Anabilim Dalı: Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı

İmza:

ÖZ

ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİME İLİŞKİN
AKADEMİSYENLERİN GÖRÜŞLERİ: KKTC ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
AHMET GÜLMEZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ali Efdal Özkul

Haziran, 2018, 80 sayfa

Çokkültürlü eğitim çalışmalarının niteliğini etkileyebilecek en önemli unsur ‘Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Üyeleri’dir. Çokkültürlülük hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmayan öğretim üyelerinin yetiştireceği öğretmen adayları da çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkında hem yeterli bilgi düzeyine sahip olamayacaklar hem de uygulamada eksiklikler yaşanacaktır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, öğretim üyelerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılması ve eksiklerinin ne olup olmadığı belirlenerek neler yapılabileceği üzerine düşünülmesi sağlanarak yeni yapılacak çalışmaların bu eksiklikler üzerine yapılmasına kaynaklık etmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yapılmış. Durum çalışması modeli kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemiyle katılımcılar belirlenmiştir. Amaçlı örneklemin bir türü olan maksimum çeşitlilik kullanılarak farklı demografik yapılardaki akademisyenlere ulaşılmaya çalışılmış. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu yarı yapılandırılmış türde hazırlanmıştır.

Anahtar sözcükler: çokkültürlülük, çokkültürlü eğitim, Eğitim Fakültesi, Akademisyen Görüşü.

ABSTRACT

RELATED TO MULTI-CULTURAL EDUCATION

ACADEMIC VIEWS: TRNC SAMPLE

AHMET GÜLMEZ

Thesis advisor

Prof. Dr. Ali Efdal Özkul

June, 2018, 80 pages

The most important element that can affect the quality of multi-cultural education is the Faculty Members of the Education Faculties. Prospective teachers, who are not adequately informed about multi-culturalism, will not have sufficient knowledge about multi-culturalism and multi-cultural education, and there will be deficiencies in their implementation. The aim of the work in this context is to provide a basis for the studies to be carried out on these deficiencies by considering the opinions of the teaching members about multi-culturalism and multi-cultural education and determining what is missing and what is to be done. Qualitative research has been done in this habit. Case study model used. Participants were identified with purposeful sampling method. Trying to reach academicians in different demographic structures by using maximum variety which is a kind of purposeful sample. The interview form was used as data collection tool. The interview form was prepared in semi-structured form.

Key words: Multi-culturalism, Multi-cultural Education, Faculty of Education, the opinions of academicians.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vi
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	11
1. 3. Alt Problemler.....	11
1. 4. Araştırmanın Amacı.....	11
1. 5. Araştırmanın Önemi.....	12
1. 6. Araştırmanın Varsayımları.....	12
1. 7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12
1. 8. Tanımlar.....	13
BÖLÜM 2 KURAMSAL ÇERÇEVE.....	14
2.1. Kültürle İlgili Kavramlar.....	14
2. 1. 1. Kültür.....	14
Kültürü Oluşturan Unsurlar.....	16
a.Dil.....	16
b.Din ve Dinsel Gruplar.....	18
c.Cemaat ve Cemiyet.....	19
d.Irk ve Etnisite.....	20
2.1.2 Çokkültürlülük.....	22

2.1.3. Çokkültürlü Eğitim.....	27
BÖLÜM 3 YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırmanın Modeli.....	35
3.2. Çalışma Grubu.....	35
3.3. Veri Toplama Aracı.....	37
3.4. Verilerin Toplanması.....	39
3.5. Verilerin Analizi.....	39
BÖLÜM 4 BULGULAR.....	40
BÖLÜM 5 SONUÇ-TARTIŞMA- ÖNERİLER.....	54
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	54
5.2. Öneriler.....	66
KAYNAKÇA	69

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Çokkültürlülük ve farklılıklar meselesi Türkiye ve Kuzey Kıbrıs için yeni konular olmasa da dikkate alınmaya başlandığı dönemler itibariyle yeni olduğu söylenebilir. Bu çalışmada gelecekteki eğitimcileri yetiştiren ‘Eğitim Fakülteleri’ndeki Öğretim Üyelerinin “Çokkültürlü Eğitime” dair düşüncelerinin ne olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken Çokkültürlüğün İçinde barındırdığı unsurlar açıklanacaktır. Başta ‘Kültür’ olmak üzere bunu takip eden Irk, Etnisite, Dilsel farklılıklar ve gruplar, Cemaatler, Dinsel gruplar ve Dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan ‘kadınlar, LGBTİ bireyler, fiziksel ve zihinsel engelli bireyler, sosyal sınıflar’ çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Bu çalışma özelindeyse dezavantajlı gruplara dair açıklamalar ve öneriler diğer başlıklara nazaran daha sınırlı olmuştur. Bu konunun çalışılmasının nedeni yaşadığımız ülkede bulunan farklılıkların ne kadar farkındayız ve toplumu oluşturan değerlerin aidiyetler bağlamında hangi değişikliklere uğradığını görmek ve yanibaşımızdaki kültürlerin değerlerin bize verdiği gücü bir nebze olsun anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Türkiye’de “Ulus Devlet” inşası ile beraber devralınan Osmanlı, farklılıklar havuzu (etnik, dilsel, dinsel farklılıklar) “Türk” kimliği ile tek tipleştirilmeye maruz kalmış ama bu durum beklenilenin aksine farklı grup veyapıların kendi aidiyetlerine sarılmasında tetikleyici olmuştur (Bağlı ve Özensel, 2005). Her ulus devlet kendi kültürel dokusunu oluşturma, yaygınlaştırma ve benimsetme eğilimindedir. Modern uluslar, içinde barındırdığı farklılıkları politik tavrıyla şekillendirme eğilimindedir. Çünkü ulusun barındırdığı tüm unsurlar belirli bir süre sonra sistem tarafından ön verilen aynı siyasi bilince ve ortak üretim sürecine girecektir. Çünkü ulus-devletlerin devamlılığı maruz bırakılan şartlarla oluşmaktadır. İlk olarak devletin varlığı

sonrasında ise bu var olan devlete uygun vatandaşlar oluşturulmaya çalışılmıştır (Bağlı ve Özensel, 2005). Esasa bakılacak olursa, herhangi bir kimlik oluşumu için ilk önce farklılığın kabulü önemlidir. Çünkü; bir kimlik ancak başka bir kimliğin varlığı dahilinde kendini var edebilir. Bu da demektir ki aslında yapılmaya (ortaya çıkarılmaya) çalışılan ‘Türk Kimliği’ aslında kendini var edebilmek için diğer kimliklerin varlığına muhtaçtır. Kendimizin farkında olmamız bize ait bir kimlik ve şahsiyete sahip olmamızı sağlar. Bunun için de kendi şahsiyetimize ve kimliğimize olduğu kadar “öteki”ne de gereksinim duyarız. Devletlerin kendi politik değerlerini benimsemiş toplumlar yaratma isteği kendini güvende görme isteğinden kaynaklanır (Bağlı ve Özensel, 2005). “Böyle ideal bir homojen yapı yaratmak için hükümetler tarih boyunca kültürel azınlıklara ilişkin çok çeşitli politikalar izlemişlerdir. Belli azınlıklar ya kitlesel sürgün (şimdi artık etnik temizlik dediğimiz şey) ya da soykırım yoluyla fiziksel olarak ortadan kaldırılmışlardır” (–Kymlicka’dan aktaran Bağlı ve Özensel, 2005). Dünya tarihi açısından bakacak olursak Fransız İhtilali’nin yarattığı “Milliyetçilik” fikri Ulus Devletlerin oluşumunda dayanak noktası olmuştur. Devletler Toplum içinde bağlaşıklıklar yaratarak özel bir kollektivite yaratmıştır. Ulus diye tanımlayabileceğimiz bu siyasal kollektiviteden hareketle üretilen milliyetçilik ideolojisi, bireyler için yeni bir “bağlılık odağı” haline getirilmiştir (Bağlı ve Özensel, 2005). Bu devletlerin birçoğu diğer çeşitlikleri bir potada eritme yöntemine başvurmuştur. “Avrupa’da Fransız İhtilali ile ortaya çıkan Milliyetçilik, artık “çokkültürlülük” ilkesine yerini devretmiştir” (Çeliktürk’ten aktaran Damgacı ve Aydın, 2013). Avrupa ülkelerinin yanı sıra, geçmişte siyahlara eşit muamele etmeyen Amerika, günümüzde çokkültürlülüğü uygulamaktadır. Bu da göstermektedir ki, devletlerin, güçlü bir şekilde yollarına devam edebilmeleri için kültürel farklılıklara saygı ve eşit muamele göstermesi gerekmektedir. Dünyadaki, özelliklede güçlü ve büyük devletler olarak adlandırılan devletlerdeki, bu dönüşüme ayak uydurmak, Türkiye’nin ve de Kuzey Kıbrıs’ın gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir (Damgacı ve Aydın, 2013). Birçok devlette egemen olan kesim edindiği veya doğuştan elinde bulundurduğu gücü eşiti haline getireceği ve kendince daha önceleri onun açısından “alt” kısımlarda yer alan oluşumlara fırsat vermek istemeyecek ya da vereceği şeyleri asgari düzeyde tutmak isteyecektir. Kimi yerlerde

de “tahammül” edilme şeklinde bir algıyla hareket edilerek çıkar yol bulunduğu sanılacaktır.

Tarihsel olarak sanayi devrimiyle birlikte ham madde ihtiyacının artması “yeni dünyalar”ın keşfini gerçekleştirmiş ülkelerde koloniyal hareketlerin amacını ve yönünün bir kısmının değişmesine yol açmıştır. Artık gerekli olan şey güçlü ülkelerin ve birleşik şirketlerin ham maddeyi alabilecekleri topraklardı. Ülkeler işgal etti, şirketler yönetti. Tabi ki işler her zaman iyi değildi. İlk önce büyük devletler kendi içinde makineleşmeden kaynaklı iç göç denilen olguyu yaşadılar. Bu en başta istenilen bir durumdu aslında ama işler sanıldığı gibi olmadı. Kırsal alanda işsiz kalan toplum hızlı bir şekilde kent merkezlerini doldurmaya ve fabrikalarda, ağır sanayide çalıştılar. Ama bu yoğun göç o kadar hızlı olmaya devam etti ki iş olanakları yetersiz kalmaya başladı. Kırsal alanlardan kente gelen kişiler için birinci şok, kent kültürü olmuştur diyebiliriz ancak ikincisi yani işsizlik daha büyük bir şok yaşatmıştır. Bu durum ülkeler açısından “yük” olarak görülen kişilerden “kurtulmak” için yeni bir şey bulma gereksinimi yaratmıştır. Bulunansa koloni bölgelerine yani “vaat edilen topraklar”a özellikle İngiliz koloni bölgesi olan Kuzey Amerika’ya büyük göçler gerçekleştirilmiştir. Bu başlı başına büyük bir olaydı ama en önemlisi bu göçlerde bulunanlar bomboş topraklara değil içinde kendi halkları bulunan topraklara gidiyorlardı ki günümüzde bile çok fazla göç almaktalar ve bu sefer dünya üzerindeki her coğrafyadan. Asya ve Afrika’da bulunan kolonilerdeyse durum daha farklı gelişmekteydi. Koloni döneminde de kendi geleneklerini ve dilini kullanan halklar aynı zaman da kolonizatörlerin de dilini ve kültürünü edinmeye başlamışlardı. Kolonizatörlerin topraklarından ayrılmasından sonra birçok ülkede koloni döneminde çokta gün yüzüne çıkmayan etnik farklılıklar artık görünür olmuşlardı. Tabi ki bu durum oralarda yaşanırken kolonilerden kolonyal ülkelere hem oradaki halktan hem de koloni bölgelerinde yaşayarak o bölgelerin kültürüne maruz kalmış kişilerde “göçtü”. İşte tam da bu noktada devreye giren kavram “Çokkültürlülük” tür. Günümüz dünyasında şu anda bile devam eden göç olgusu-iç ve dış- ayrıca ülkelerin içinde göçten dolayı oluşmamıştır, farklı kültürel özelliklere sahip yerel halklar açısından çokkültürlülük konusu çok önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu yalnızca egemenlik altındaki halkları ilgilendirdiğini söylemek doğru olmayacaktır. Egemen devlet gücü için de önem arz eden bir

konudur; çünkü içerdeki hareketlere duyarsız kalınması veyahut bastırma yoluna gidilmesi çözüm değil aksine sorunlu yapının büyümesine içerdeki durumun daha da karmaşııklaşması ve kimi zamanlarda taşmalar yaşanmasına neden olacaktır.

Bu alanda daha önce yapılan alışmalar; Cırık (2008), “okkültürlü Eğitim ve yansımaları” adlı çalışmasında modern toplumlarda, yetiştirilen bireylerin farklı kültürel gruplarla etkileşim içerisinde olmaları ve etkileşimlerinde olumlu tutumlar geliştirmeleri beklendiğini belirtmektedir ve çokkültürlü eğitimin uygulanarak öğrencilerin farklı kültürleri hoş karşılamalarının sağlanması için yapılması gerekenleri belirtmektedir. Bunun için Öğretmenlerin rolüne değinerek öğrencilerin diğer kültürlere dair tutumlarının ve onların değerlerine saygı duymalarını ve ön yargılarını yıkmamanın öneminden bahsetmektedir. Bu çalışmada yapmaya çalıştığı şeyin çokkültürlü eğitimin gelişim süreci ve öğrenme ortamlarına yansımalarının irdelenmesi olduğunu belirtmiştir.

Temel (2008), “Kültürlerarası (ok Kültürlü) Hemşirelik Eğitimi” adlı çalışmasında bakım hizmeti alan bireyin kültürel özelliklerinden etkilenen ve de bakımı veren hemşirenin kültürel özelliklerinin de belirleyici olduğu, hemşirelik bakımının nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği kültürler arası hemşirelik bakımının amacı ve önemi açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu hizmetin eğitimi verilirken hangi kuram ve kaynaklardan yararlanılacağı belirtilmeye çalışılmıştır.

Başbay ve Bektaş (2009), “okkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri” adlı çalışmalarında kültüre ilişkin farklı bakış açılarının irdelenmesi, son dönemin yoğun tartışma konusu okkültürlülük kavramının temel özelliklerinin belirlenmesi, eğitim sürecinde çokkültürlü bir ortamın tasarlanması ve öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerin ortaya konulması amacıyla kurgulanması için yaptıklarını belirtmişlerdir.

Polat (2009), “Öğretmen Adaylarının ok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri” çalışmasında siyasal, ekonomik ve özellikle de teknolojik etmenlere bağlı olarak dünyada baş döndürücü gelişmeler yaşanmakta olduğunu. Bunun doğal bir sonucu olarak küreselleşme, ulusallık, yerellik, ulusal kültür, kültürler arası yakınlaşma, çok kültürlülük, çok dillilik, uluslar arası uyumlar, dinler arası hoşgörü ve benzeri gibi kavramların sıkça tartışılmaya başlandığını belirtmektedir. Geline

noktada demokrasi bilinci, varoluşçu felsefe ve psikolojinin etkisiyle insana salt insan olduğu için önem verilmeye başlanmış. Buradan hareketle eğitimin amacının bireyi tek tipleştirme yerine onu olduğu gibi kabul edip onun yeti ve yeteneklerini geliştirmeye odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle öğrencilerin biyolojik, cinsel, ırksal, dinsel, kültürel, ekonomik, siyasi kökenli farklılıklarını doğal kabul edebilen eğitimcilere ihtiyaç olduğunu. Çokkültürlü özellik gösteren ‘Avrupa Birliği’ne üye ve aday olan ülkelerde bu konunun daha da önem kazandığına vurgu yapmaktadır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik açısından yeterli oldukları bulunmuş ancak çok kültürlü kişiliğin alt boyutlarından duygusal dengede çok iyi durumda olmadıkları görüldüğü. Bu durumun öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim konusunda eğitim ihtiyacı olduğunu gösterdiğini belirtmektedir.

Çötök (2010), “Çokkültürlülük, Kültürlerarasıcılık ve Entegrasyon Tartışmaları Bağlamında Alman Eğitiminde Türk Öğrenciler: Bremen Örneği” adlı çalışmasında Türk öğrencilerin Alman eğitimi ile yaşadıkları entegrasyon ve bu entegrasyon süreci sonundaki Alman toplumuna karşı gösterdikleri aidiyet algıları sunulmaya çalışılmıştır.

Çınar (2010), “Çokkültürlülük ve Kültürlerarasıcılığın Tarih Eğitime Yansımaları” çalışmasında, uluslararası düzeyde ve Türkiye’de önemli bir konu haline gelen ‘kimlik’ sorununu çokkültürlülük ve kültürlerarasıcılık bazında irdeleyerek bu meselenin tarih eğitime yansımalarını ve aynı şekilde tarih eğitimi yoluyla kimlik tartışmasının nasıl yönlendirilebileceği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Demir (2012), “Çok Kültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi” adlı çalışmasında kültürel farklılıklara saygı ve hoşgörünün öğretim elemanlarında bulunması gereken önemli özelliklerden biri olduğunu belirtmekte ve bu araştırmanın sonunda, Erciyes Üniversitesi öğretim elemanlarının, çokkültürlü eğitimi çok önemsedikleri sonucuna ulaşıldığını belirtmektedir.

Damgacı ve Aydın (2013), “Akademisyenlerin Çokkültürlü Eğitime ilişkin Tutumları” adlı çalışmalarında amacın İstanbul’daki eğitim fakültelerinde görev

yapan akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlarını incelemek olduğunu belirtmişler ve elde edilen veriler ışığında katılımcıların demografik bilgilerine bakarak, çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları hakkında yorum yapılamayacağını anlaşıldığını belirtmişlerdir.

Polat ve Kılıç(2013), “Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim ve Çokkültürlü Eğitimde Öğretmen Yeterlilikleri” çalışmalarında amaçlarının çokkültürlülük, Türkiye’de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimde öğretmen yeterlilikleri üzerine bir alan yazın taraması yapma olduğunu belirtirler. Ancak, çokkültürlülük için eğitim programında yapılacak her türlü değişikliğin başarısının öğretmen yeterliliklerine bağlı olduğunu bu nedenle öğretmenlerin çokkültürlü eğitim hakkında bilgi sahibi olmaları ve çokkültürlü eğitimin prensiplerini sınıf ortamında nasıl uygulayacaklarını bilmelerinin önemine vurgu yapmaktadırlar.

Ünlü ve Örtten (2013), “Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Algılarının İncelenmesi” adlı çalışmalarının İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim kavramlarına yönelik algılarının bilgi ve tutum düzeyinde incelemek amacıyla yapıldığını belirtmişlerdir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim kavramlarıyla ilgili hem doğru hem yanlış öğrenmelere sahip oldukları, tutum düzeylerinin ise hem olumlu hem olumsuz yönde olduğunu tespit ettiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim ile ilgili mesleki eğitim sürecinde bir eğitim almalarının faydalı olabileceğinin düşünüldüğünü belirtmişlerdir.

Gürel (2013), “İlköğretim Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitim Tutumları İle Çok Kültürlü Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ile çokkültürlü kişilik özelliklerinin incelenmesine çalışmıştır.

Tortop (2014), “Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Ve Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Tutumları” adlı çalışmada eğitim politikalarında gittikçe önemli hale gelen çokkültürlü ve üstün yetenekli eğitim konuları üzerinde durulmasının önemini belirtmekte ve öğretmen adaylarının üstün yeteneklilerin eğitimi ve çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesine çalışmıştır.

Demircioğlu ve Özdemir (2014), “Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmalarında pedagojik formasyon öğrencilerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelemiş ve pedagojik formasyon öğrencilerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının genel olarak ortalamanın üzerinde ve olumlu olduğunu saptamış ve eksikliklere dair öneriler getirmişlerdir.

Başarır, Sarı ve Çetin (2014), “Öğretmenlerin Çok Kültürlü Eğitim Algılarının İncelenmesi” adlı çalışmalarında kendilerine ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin algılarını belirlemeyi amaç edinmişlerdir. Çalışmada yapılan çok kültürlü eğitim tanımları incelendiğinde, öğretmenlerin çokkültürlülüğün ırk, etnisite, dil, din ve sosyal sınıf boyutlarına odaklandıklarını, buna karşın yaş, cinsiyet, engelli olma, cinsel yönelim boyutlarını çokkültürlülük kapsamında düşünmediklerinin görüldüğünü belirtmişlerdir. Çalışmadan çıkardıkları sonucun öğretmenlerin çok kültürlü eğitim konusunda kapsamlı bir eğitim almaları gerekliliğinin olduğunu belirtmişlerdir.

Akar ve Keyvanoğlu (2016), “2009 ve 2015 Hayat Bilgisi Programlarının Çokkültürlü Eğitim Bağlamında Karşılaştırılması” adlı çalışmalarında çokkültürlü eğitim anlayışının 2009 ve 2015 yıllarında yayınlanan Hayat Bilgisi programlarında ne ölçüde yer aldığı belirlenmiş ve karşılaştırıldığında verilen iki yılda da yayınlanan 1, 2 ve 3. sınıflar Hayat Bilgisi programında çokkültürlü eğitim anlayışına gereken önemin verilmediği belirtilmiş ve buna dair bilgiler paylaşılmıştır.

Akhan ve Yalçın (2016), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Çokkültürlü Eğitimin Yeri” adlı çalışmalarında çokkültürlü eğitimi, birbirinden farklı kültürler barındıran dünyada öğrencileri ortak amaçlar için yaşamaya, öğrenmeye ve birlikte çalışmaya hazırlayan disiplinler arası bir süreç olarak tanımlamaktadırlar. Çokkültürlülüğün eğitim ve öğretim alanında yansıtılabileceği en uygun dersin Sosyal Bilgiler dersi olduğunu iddia etmektedirler. Bu doğrultuda araştırmanın amacının geçmişten günümüze dek uygulanmış olan Sosyal Bilgiler öğretim programlarında çokkültürlü eğitime ne kadar ve ne şekilde yer verildiğini ortaya koymak olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca çokkültürlülük üzerine yapılmış ve çokkültürlülüğün tüm unsurlarıyla ne ifade ettiğini açıklamaya çalışan araştırmalar ise;

Taylor vd. (1996), “Çokkültürcülük-Tanınma Politikası” adlı çalışması açısından bakıldığında diğer birçok çokkültürlülük üzerine yapılan çalışmada, birlikte yaşam, ortaklaşma farklılıkların kendi yaşamlarına uygun hayatlarını sürdürmeleri önemliken, Taylor bu durumu tanınma politikası üzerinden açıklar. Bir kişinin kimliğinin kısmen tanınma ya da yanlış tanınmasıyla biçimlendiği üstünde durmaktadır. Ayrıca bu çalışmada bir çok yazar da Taylor’ın ‘tanınma politikası’ üzerinden açıklamalara gider.

Kymlicka (1998), “Çokkültürlü Yurttaşlık - Azınlık Haklarının Liberal Teorisi” adlı çalışmasında çokkültürlülüğün temel dinamiklerini oluşturmuştur. Bu yüzden kendisi bu konunun en önemli düşünürlerinden sayılmaktadır. Çokkültürlülük politikasının adlandırılmasında ‘Kanada Modeli’ olarak anılmasına önemli bir katkıda bulunmuştur. Kymlicka, *eğer kültür bir halkın “medeniyeti demekse, o zaman neredeyse tüm modern toplumlar aynı kültürü paylaşır. Böyle tanımlandığında, İsviçre gibi çokuluslu ülke ya da Avustralya gibi en çok etnikli ülke bile, çeşitli ulusal ve etnik grupların tümü aynı modern endüstrileşmiş sosyal hayat biçimini paylaşmadıkları sürece, çokkültürlü olmayacaktır* demektedir.

Şan (2005), “Farklılık ve Çokkültürlülük Siyasetleri Üstüne Bir Deneme” adlı çalışmasında çokkültürlülük olgusunun günümüz dünyasının getirdiği yeniliklerle çok tartışılan gelen bir konu haline geldiğini ve özellikle Kanada ve Avustralya gibi devletlerin ülkelerine kabul etmiş oldukları göçmenleri asimile etmek yerine çok etnikli yapı içinde farklılıklarını tanıyan bir politika girişimi olarak çokkültürlülüğü resmen bir devlet politikası haline getirdikleri 70’li yıllardan sonra konu daha fazla dünya gündemine oturduğunu belirtir. Ancak bu ve bunun gibi birçok konuda olduğu gibi imkanlar ve sınırlılıklar mevcuttur. Bu çalışmada da çokkültürlülük siyasetinin imkan ve sınırlılıkları üzerine değerlendirmeler ve tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayla beraber Şan (2005) Alan yazına önemli bir çalışma kazandırmıştır.

Bağlı ve Özensel (2005), “Çokkültürlü Vatandaşlık - Kanadalı Türklerin Aidiyet Çabaları Ve Değer Yapıları” adlı çalışmalarında toplumlar, sahip oldukları değer yargıları ve davranış biçimleri içerisinde kendilerine uygun kimlik inşa eder ve

bunu giyinir. İnşa edilen, seçilen kimlik öncelikle ‘farklılık’ esasına göre var olur demektedirler. Ayrıca, her toplumun sahip olduğu değerin bir başkası ile kıyaslanmadan bizzat kendi başına bir değer olarak kabul edilmesinin çokkültürlülüğün en büyük felsefi dayanağı olduğunu belirtmektedirler.

Yakışır (2009), “Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük” çalışmasında insanların modern dönemlere kadar farklı kültür grupları halinde yaşaya geldiklerini ve birkaç olumsuz örneğine rastlansada bir grubun diğerinin kültürünü asimile etmeye çalışmadığını söylemektedir. Diğer kültürler üzerinde etkinlik kurmaya çalışılmasının modern bir tavır olduğunu ve bu yüzden de çokkültürlülüğün günümüzde birlikte yaşama sorunu olduğunu söylediğini belirtir. Bundan dolayıdır ki günümüzde özellikle batı toplumunda çokkültürlülük üzerine projeler üretilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu projenin çok iyi gözükmekle beraber eksikliklerinin ve pek çok probleme sahip olduğunu dile getirmektedir. Bu çalışmasında çokkültürlülüğün getirdiği faydalarla beraber sorun ve sınırlılıklarının ne olduğunu tartışma çabası olduğunu belirtmektedir.

Gencer (2011), “Çok Kültürlü Topumlarda İletişim: Divriği Örneği” adlı çalışmasında Günümüz Türkiye’inde, çokkültürlü bir yapının olduğunu küreselleşme, modernizm ve postmodernizm gibi gelişen yeni süreçlerin sonucu olarak bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde farklı yaşam tarzlarını benimsediklerini belirtmektedirler. Türkiye’de yaşayan Kürt, Ermeni, Rum, Süryani, Arap gibi toplulukların varlığı, çokkültürlü bir yapının da varlığını beraberinde getirdiğini ve bu çalışmada Türkiye’nin çeşitli coğrafyalarında var olan çok kültürlü yapılar arasında yaşanan iletişim süreci üzerine bir inceleme yapılmasının amaçlandığı belirtilmektedir.

Özel (2012), “Türkiye’de Çokkültürlülük Çoğulculuk ve Din” adlı çalışmasında Türkiye’deki çokkültürlülük ve çoğulculuk olguları din çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede kültür, kültürel çeşitlilik, kültürel farklılık, dini çeşitlilik, İslam kültüründe diğer dinlerin ve mensuplarının durumu ve toplumsal etkinlik hedefleyen aktif dini gruplar çerçevesinde Türkiye’deki dini çeşitlilik olgusu incelenmeye çalışılmıştır. İnsanoğlunun kendi eliyle ortaya çıkardığı kültürel çeşitliliğin, sağlıklı bir biçimde algılandığı ve yönetildiği takdirde zenginliğe; aksi

durumda ihtilafa ve hatta çatışmalara yol açabileceğinin gösterilmesi bu çalışmanın amacı olarak gösterilmiştir.

Çarpar (2012), “Çokkültürlü Bir Toplumda Antropolojinin Önemi” adlı çalışmasında çokkültürlülük politikaları, farklı etnik, dinsel ve dilsel toplulukların bir arada yaşadığı devletlerdeki tekkültürlülük politikalarına tepki olarak doğmuş olabileceğini belirtir. Çokkültürlülüğün, bir ülkede var olan farklı etnik, dinsel ve dilsel grupların kendi kültürlerini yaşamaları, yaşatmaları, onu kamusal ve özel alanda kullanmaları hakkını ifade ettiğini dile getirmektedir. Ama çokkültürlülüğün, etnik, dinsel ve dilsel grupların yanı sıra cinsellik, cinsel eğilim, yaş, sınıfsal durum, dini/manevi yönelim ve diğer kültürel boyutları kapsayacak şekilde de kullanıldığını da eklemekte ancak bu çalışmasında Çokkültürlülük kavramını daha dar kapsamda, etnik, dinsel ve dilsel grupları içerecek şekilde kullandığını belirtir.

Say (2017), “Çokkültürlülük Kavramı ve Anlamın Çokluğu” adlı çalışmasında 1970’lerden itibaren Kanada ve Avustralya’nın çokkültürlülük politikasını benimsediklerini ve o zamandan beri çokkültürlülük kavramının git gide daha çok tartışılır hale geldiğini belirtmişlerdir. Çokkültürlülüğün politik bir kavram olduğunu belirtir ve farklılıklara vurgu yapan çokkültürlülük politikasının yirminci yüzyılda gelişen düşünce akımlarıyla bazı paralellikler gösterdiğine de vurgu yapmıştır.

Yapılan bu çalışmada ise modern dünyada globalleşmeyle birlikte ortaya çıkan devasa ‘köyler’ çok halklı, çokkültürlü parçaların ve buna ayak uyduramamış içinde farklılıkları barındıran ülkelerin uygulayıp uygulayamayacakları “Çokkültürlülük” nedir ve bunun “Çokkültürlü Eğitim” bağlamında neler getirdiği ve uygulamada neler yapılabileceği konusunu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İlk olarak çokkültürlülük konusu içerisinde bahsedilen (etniklik, ırk, dini gruplar, dilsel gruplar, azınlık ve dezavantajlı gruplar-kadınlar, engelliler, LGBTİ bireyler vd.) konulara tanımlamalar getirip daha sonrasında ise ‘çokkültürlülük’ nedir konusu ortaya konmaya çalışılmıştır. Son olarak ise ‘Çokkültürlü Eğitim’ konusunu açıklayarak Kuzey Kıbrıs’ta bulunan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Öğretim Üyeleri’nin görüşleri üzerinden konuya bakışın ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Geleceğin eğitimcilerini yetiştiren öğretim üyelerinin görüşlerinin ne olduğunu birebir görüşme yoluyla tespit etmek önemlidir. Bu durum, çalışmanın özgünlüğünü teşkil

etmekteyken hem önceden sayılan nedenler hem de bu çalışmanın Kuzey Kıbrıs'ta bulunan bir üniversitenin Eğitim Fakültesinde yapılıyor olması çalışmanın önemini arz edeceği düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Çokkültürlü eğitim ve Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinin çokkültürlü eğitime dair görüşleri nedir?

1. 3. Alt Problemler

Problem cümlesine bağlı olarak belirlenen alt problemler şu şekildedir: Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinin,

- a. Çokkültürlülük hakkındaki tanımları nedir?
- b. Çokkültürlü eğitim hakkındaki tanımları nedir?
- c. Bulunulan Üniversite ortamının çokkültürlülüğü hakkındaki görüşleri nedir?
- d. Çokkültürlü bir eğitim ortamının nasıl olması gerektiği hakkındaki görüşleri nelerdir?
- e. Dezavantajlı gruplar hakkındaki görüşleri nelerdir?

1. 4. Araştırmanın Amacı:

Çokkültürlü eğitim çalışmalarının niteliğini etkileyebilecek en önemli unsur 'Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Üyeleri'dir. Çokkültürlülük hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmayan öğretim üyelerinin yetiştireceği öğretmen adaylarının da çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkında hem yeterli bilgi düzeyine sahip olamayacak hem de bunun uygulanmasında eksiklikler yaşanacaktır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, öğretim üyelerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılması ve eksiklerinin ne olup olmadığı belirlenerek neler yapılabileceği üzerine düşünülmesi sağlanarak yeni yapılacak çalışmaların bu eksiklikler üzerine yapılmasına temel oluşturması amaçlanmıştır.

1. 5. Araştırmanın Önemi:

Çalışma grubunun bulunduğu üniversite Kuzey Kıbrıs'ta eğitim vermekte olan bir üniversite olmakla beraber diğer fakültelerle beraber eğitim fakültesi(ki özellikle eğitim fakültesi) Türkiye'den gelen öğrencilere eğitim vermektedir. Kuzey Kıbrıs ve Türkiye özelinde baktığımız zaman iki ülkenin de “ulus devlet” temelinde kurulan ülkeler olduğu görülmektedir. Bu iki ülkede eğitim sistemini bu sistem üzerinden geliştirmiştir. Gününüzde ise bu durumun artık geçerliliğini yitirdiği görülmektedir. Özellikle Türkiye'nin AB sürecini yaşaması bu ülkedeki eğitim programlarında farklılıklara dair çalışma yapma gereğini de beraberinde getirmiştir. Fakat bu çalışmalar önemli olmakla beraber bu programları uygulayacak olan öğretmenler olacaktır. Konumuz açısından önem arz eden kısım ise bu öğretmenleri yetiştirmesi beklenen öğretim üyelerinin çokkültürlüğe ve farklılıklara dair görüşlerinin mahiyetidir. Bu görüşlerinin ortaya çıkarılması eksikliklerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Ayrıca son dönemde özel olarak ilgilenilen ve çalışmaları yoğunluk kazanan çokkültürlülük alan yazınına katkı sağlama açısından da önemlidir.

1. 6. Araştırmanın Varsayımları:

1. Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin soruları içtenlikle cevapladıkları ve gerçekte ne bildikleri konusunda net bilgi verecek şekilde soruları yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan görüşme formuna ilişkin katılan öğretim üyelerinin görüşlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1. 7. Araştırmanın Sınırlılıkları:

1. Araştırma, 2017-2018 Öğretim yılı Bahar dönemindeki mevcut üniversitede görev yapan öğretim üyeleriyle sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen bulgular çalışma yapılan üniversitenin eğitim fakültesindeki 22 öğretim üyesinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1. 8. Tanımlar:

Kültür(Culture): Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. (TDK)

Çokkültürlülük(Multi-cultural): Bir ülkede çeşitliliği kabul edip farklı kültürel grupların ve farklı etnik grupların uyumlu bir toplum oluşturma çabası olarak ifade edilir.

Çok-kültürcülük(Multi-culturalism): Çokkültürcülük, geçmişten farklı yeni bir durumu tasvir etmektedir. İdeoloji ve normatif bir felsefe olarak çokkültürcülük, Kanada, Avustralya ve Amerika gibi ülkelerde kültürel çeşitliliğin olumlu karşılanmasını ve yüceltilmesini ifade etmektedir(Canatan, 2009).

Çokkültürlü Eğitim(Multi-cultural Education): Parekh (2002) çokkültürlü eğitimi entelektüel merak, özeleştirici, savları ve kanıtları değerlendirip bağımsız bir karar oluşturabilme, başkalarına saygı, farklı düşünce veya yaşam biçimlerine duyarlı olma ve etnik merkezci bir anlayıştan uzaklaşma amacına yönelik yürütülen faaliyetler olarak ifade etmektedir(Parekh'ten aktaran Polat – Kılıç, 2013).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kültürle İlgili Kavramlar

Günümüzde çokkültürlü eğitim denildiğinde akla ilk gelen dil eğitimi olmaktadır. Ancak çokkültürlü eğitimin katmanlarına baktığımızda durumun farklı olduğunu görmekteyiz. Çokkültürlü eğitimin barındırdıkları sadece anadili eğitimi değil aynı zamanda din, etnisite, toplumsal cinsiyet ve sınıf şeklinde belirtilebilir(Gezgin, 2015). Çokkültürlü eğitim dediğimiz şeyin tam olarak kapsadıklarının çokkültürlü devlet dediğimiz şeyi oluşturan unsurları kapsadığını belirtebiliriz. Devletler çokkültürlülüğün farkına vardıkça veyahut bu devletlerdeki vatandaşlar kendi kültürlerinin ayırdına vardıkça ilk talep ettikleri konu çoğu zaman eğitim ile ilgili talepler olmuştur. Çokkültürlü eğitimi tanımlamak içinse çokkültürlülük konusu içinden tanım getirilecektir. Bunları tanımlamak içinse ilk olarak kültür ve unsurları açıklanmalıdır. Çalışmanın bu kısmında kültür ve çokkültürlülük kavramlarına yer verilmiş ve konunun bağlamından dolayı çokkültürlü eğitim kavramı açıklanmıştır.

2. 1. 1. Kültür

Türk Dil Kurumunun tanımıyla Kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” şeklinde tanımlanmaktadır. Tabi bu tanımda da görüldüğü üzere bir egemenlikten bahsedilmiştir. Ancak İlker Cırık “Çok Kültürlü Eğitim veyansımaları” (2008) adlı çalışmasında “Duverger (2004) kültürü, bir insan topluluğundan beklenen davranışları tayin eden rolleri oluşturan, düzenlenmiş davranışlar, düşünceler ve duyular bütünü; Ertürk (1998), insanların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşimlerinin, örgütlenik ve birikik ürünleri; Oğuzkan (1974) usavurma, beğeni ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim veyaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi olarak tanımlamaktadırlar. Erden ve Akman (2002) ise bir grubun ortak tutumları, davranışları ve değerleri bir bütün olarak kültürü oluşturur görüşünü ileri sürmektedirler.” Şeklinde çıkardığı tanımlamalardan da göreceğimiz üzere egemenlik olması şart değil gibi görünmektedir. TDK doğal ve toplumsal

çevresine egemenliği söylerken kültür sahiplerinin tek bir alanda ve uzun süreli yerleşik olmaları üzerinden gidiyor gibi durmaktadır. Oysaki modern dünyada kültür hareketli bir yapıya sahiptir kişiler veya toplumlar doğal çevresinde olmasa bile kültürünün devamını sağlıyor olabilir özellikle 20. yy. da savaşlar ve ekonomik sorunlar nedeniyle yaşanan büyük göç dalgaları kişileri doğal yaşam alanlarından çok uzaklara taşımış olabilir. Şimdilerde çokça ismi telaffuz edilen ‘kültür taşıyıcılığı’ da aslında durumun doğal ortama çok da bağlı olamayabileceğini bize gösterebilir. Bu doğal ortamın belirleyici unsurlardan olmadığı anlamını da taşımamaktadır. Kültürel unsurların ortaya çıktığı ilk dönemleri ele alacak olursak net bir doğal ortamdan bahsedebiliriz. Ama aynı kültürün doğal ortamından başka bir ortamda var olamayacağını söyleyemeyiz. Aynı toplum içinde beraber yaşayan toplumlarda bile farklı kültürel değerler karşımıza çıkabilmektedir. Gidilen yeni coğrafyalarda bulunan toplumların içine girilerek yeni bir kültür edinmek veya birleşilen topluma da yeni özellikler kazandırarak kültürleşmeye yol açılabilir.

Kültürde belirleyici olanın bir topluma ait olma durumu olduğunu söylemenin daha doğru olduğu söylenebilir. Aslında burada belirtmemiz gereken en önemli durumun da insanların içinde bulundukları kültürleri seçmekten çok içine doğmaları durumu diyebiliriz. Bu içinde doğma durumu çoğu zaman tercihmiş gibi karşımıza çıksa da aslında kendini o kültürde bulan kişilerin yalnız kalma korkularıyla çok da ayrılamayacakları bir hal mevcuttur diyebiliriz. Bu içinde doğma durumu belli başlı birçok kültürel grubun devam ettiricileri için geçerlidir(Tercih edilen gruplar açısından en belirgini LGBTİ sayabiliriz). Toplumsal gelişim ve ilerleme içinde öğrenilen bir olgu olarak karşımıza çıkan kültür, içinde bulunan toplumun geçmişten günümüze her türlü etkinliği içinde barındıran ve o toplumu diğer toplumlar tarafından tanımlandığında ayırıcı olarak karşımıza çıkan –dil, din, sanat, gelenekler, örf ve adetler, yemek çeşitleri, ahlak kuralları vb.- özellikler bütünüdür. Bu tanımdan sonra kültürü maddi ve manevi olarak ayırabiliriz. Maddi kültürü, toplumda var olan el sanatları, mimari yapılar, oyunlar vb. diye sıralayabilir. Manevi kültürü ise inanç, yaşanan durumlara bakış şeklinde belirtebiliriz. Kültürü oluşturan unsurların tanımlarını yapmak konumuza daha iyi bir açıklama getirmiştir. Bu açıklamayla beraber aslında çokkültürlü bir yapıda bu unsurlardan birkaç farklı

grubun bulunmasının çokkültürlü bir yapının mevcudiyetinden bahsedebileceğimizi belirtebiliriz lakin bunun çokkültürlü bir anlayışı temsil ettiğini belirtemeyiz.

KÜLTÜRÜ OLUŞTURAN UNSURLAR

a. Dil: TDK sözlüğünde dilin tanımı, ‘İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban’ olarak geçmektedir. Ancak bu tanım kültür içindeki unsurlardan belki de en önemlisini açıklamaya yetersiz kalıyor. Dilin önemini belirtmek için şunu söylemek yerinde olacaktır, dil insanları yeryüzündeki diğer varlıklardan ayıran yegane özelliktir. Dil, icat edilen bir şey mi yoksa zaten var olan bir şeyin devam ettirilerek geliştirilmiş bir hali mi, bu tartışılan bir konu olmakla beraber kültürün devamı için elzem olduğu kesindir. Toplumun içine doğan insanların kültürü öğrenmesi ve uyarılması için en çok başvurulan araç dildir. Toplumların kendilerini tanımlamada ve farklılığını ortaya koymada kullandığı da yine dil olmaktadır. Fenton , May’dan alıntılanarak “dilnin etnik ya da etno-ulusal bir iddianın parçası olduğu durumlarda, Galliler, Katalanlar, Basklar, Quebec’liler ve diğer birçok örnekte görüldüğü gibi dil sık sık sınırların belirlenmesi sürecinin merkezinde yer alır.” Diye belirtir (Fenton, 2001). Strauss ise “insan, *homo faber*, alet yapan diye betimlendi ve bu özellik kültürün en can alıcı özelliği olarak kabul edildi. Bu görüşe katılmadığımı ve kültürle doğa arasındaki sınırı alet yapımında değil, eklemli i dilde çizmenin en temel amaçlarımdan biri olduğunu itiraf etmeliyim. Atılım dille gerçekleşir...” (Strauss, 1997) diye belirtir. Yine Strauss, “birkaç nedenden ötürü dil, en başta gelen kültürel olaydır bence. Çünkü dil, her şeyden önce kültürün bir parçasıdır ve dışsal gelenekten edindiğimiz beceri veya alışkanlıklardan biridir; ikinci olarak topluluk kültürünü özümsemenin özel bir aracı, en temel yoludur...” der (Strauss, 1997). bu anlatımlara başvurarak dilin kültür içindeki önemini görebilmemiz mümkün olabilir. Dil, günümüzde kültür içinde önemli bir yere sahip olmakla beraber söylemde kültürün de önüne geçen aşkın bir yapıya bürünmüştür. Toplum içinde birçok kültürel öğeyi hatta diğerlerinden hiçbirini kullanmayan bir fert o dili kullandığı takdirde o topluma mensup sayılmaya devam edebilmektedir. Günümüzde kendi topraklarından ayrılmak zorunda kalmış ve gittikleri coğrafyalarda kendi öz

kültürlerine ait hiçbir unsurla karşılaşmayan yeni kuşak bireyler(birkaç nesil) dili kullanabildikleri takdirde öz toplumları tarafından kabul görebilmektedirler (Türkiye'den Almanya'ya işçi olarak giden kişilerin torunları örnek verilebilir). Dil günümüzdeki çok uluslu devletlerde herhangi bir kültürel hak talebi gerçekleşecekse ilk talep olma özelliği göstermektedir. Çünkü kültürel aktarımın en temel ögesinin dil olduğu gayriresmi bir mutabakat olarak kabul edilmiş gibi görünmektedir. Özellikle dil taleplerinde resmi devlet okullarında anadilde eğitim talepleri gerçekleşir. Ancak birçok ülkede bu talepler yıkıcı olarak görülerek baskılanmaya çalışılabilir. Ulus devletler resmi devlet dili dışında başka hiçbir dilin kullanılmaması gerektiğini kullanılması halinde doğacak sorunların toplumu bölünmeye götüreceğini, içte yer alan unsurların bu sebepten ötürü kullanılan resmi dili öğrenip bu dilin kültürel kodlarına tabi olunması gerektiğini ileri sürerler. Farklı dillere sahip bu topluluklar bunu kabul ederse ne ala fakat kabul edilmediği takdirde baskılanmaları için tüm devlet aygıtları kullanılabilir. Esas sorunda aslında özgür bırakılmayan dillerin baskılanmasıyla ortaya çıkmış ve derinleşmiş olabilir. Burada önemli bir mesele olarak dil hakları karşımıza çıkar. Genel tanımıyla Dil hakları veya dilsel haklar, bireysel ve kolektif bir hak olarak özel ve kamusal alanlarda iletişim için kullanılan dili veya dilleri seçmeye ilişkin var olan insan hakları ve sivil haklardır. Yasal, idari ve adli işlemlerde kişinin kendi dilini kullanabilmesi, dil eğitimi, anlaşılır ve ilgili kişilerce serbestçe seçilebilir bir dilde medya gibi hakları kapsar. Bu haklar insan hakları evrensel bildirgesindeki, herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Özellikle Avrupa'da AB ekseninde dilsel çeşitliliğe önem verilmekte ve buna dair çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa Temel Haklar Şartı'nın 22. maddesinde şöyle belirtilir: "Birlik, kültür, din ve dil çeşitliliğine saygı gösterir." Ayrıca Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi de buna verilen önemi göstermesi açısından önemlidir. Ancak AB bunları yaparken dünyada yaşayan birçok dilinde kaybolmaya başladığı bir gerçektir. UNESCO'nun tahminlerine göre dünyada toplam 6 bin dil vardır. Bu rakamın neredeyse yarısıysa yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Tehlikede olan dillerin başında yerli dilleri geliyor. Birleşmiş Milletler, 21 Şubat

Uluslararası Anadil Günü vesilesiyle her yıl dil çeşitliliğinin anlam ve önemine dikkat çekiyor. Bununla birlikte bu birliklere üye olan ve bu metinlerin altına imza koyan dünyanın birçok ülkesi kendi içindeki dilsel grup ve azınlıklara karşı asimilasyon politikası uygulamaya ya açıktan devam devam ediyor ya da çeşitli göstermelik yasalarla bunların aşıldığı izlenimi veriyor. Bu tespitimizi destekler nitelikte bir açıklama ise UNESCO tarafından yapılmış UNESCO'ya göre 1950 yılından bu yana dünya çapında 200'den fazla dil ölmüş bulunuyor. Başta dili açıklarken dilin en önemli kültür taşıyıcısı olduğunu belirtmiştik ve bu durumda gösteriyor ki 200 dille birlikte 200 farklı kültürün de yok olmuş olduğu gerçeği. Çokkültürlük kavramının önemi de burada karşımıza çıkıyor.

b. Din ve Dinsel Gruplar: Sözlüğe baktığımızda dinin tanımı olarak insanların doğa üstü güçlere, kutsal saydıkları türlü varlıklara, tanrılara ya da Tanrı'ya inanma, tapınma biçiminde katıldıkları gizemsel olgu şeklinde tanımlandığını görmekteyiz. Geçmişten günümüze neredeyse tüm coğrafyalarda inanç-belki de inanma ihtiyacı- ve bunun etrafında gelişen din olgusu bireysellikten uzak-bireysel olarak oluşup genişleme potansiyelinden dolayı- bir hal alarak ilerleme kaydetmiştir. Çok önceleri doğa tapımı olarak gelişen din çok tanrılı inançlar (Mezopotamya tanrıları, Yunan tanrıları vb.) ve aynı süreçte tek tanrılı dinler olarak tabir edilen gruplar var olmuştur. Tabi günümüzde 'ateizm' dediğimiz bunların hiçbirine (Tanrı) inanmama da mevcuttur. Günümüz dünyasında geçmişten günümüze birçok din ve bu dinlerden menkul fakat farklı dinlerle senkretik ilişkiler kurarak gelişen ve farklılaşan inançlar ve sonrasında bunlar tarafından oluşturulan gruplar (cemaatler) mevcuttur. Bunun yanında aynı inancın içinde yer aldığı halde çatışma sebebi çıkarsın çıkarmasın hali hazırda mevcut olan mezheplerde konumuza dahildir. Dünyadaki tüm kıtalarda dinsel çatışmalar yaşandı veya yaşanmaya da devam etmektedir. Dünyada bu durumu aşabilen çok dinli ülkeler çok yoktur. Avrupa'da özellikle mezhep savaşlarında çok yoğun bir savaşın yaşandığını ve büyük ayrışmalar yaşandığı bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Günümüzde bile hala Kuzey İrlanda'da Katolikler ve Protestanlar arasında cereyan eden olaylar mevcuttur. Hindistan ve Pakistan bağımsızlıklarını kazandıklarında aynı dine mensup olsalardı şu anda daha büyük bir Hindistan'dan bahsedebilirdik. Toplumlar kültürlerini şekillendirdiklerinde geçmişteki en büyük belirleyici (dilden de fazla) 'dinler' olmuştur. Şimdilerde ise

dilin daha belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki bir ülkede ayrı dili konuşan kişi veya gruplara farklı din mensubu kişi veya gruplara gösterilen toleransın çok daha azı gösteriliyor. Tabii ki bu durum bazı coğrafyalar için geçerli olmayacaktır. Özellikle de anayasalarını din kuralları (şeriat) üzerinden oluşturan devlet ve/veya toplumlarda ya başat ya da ileri bir konumdadır. Laik ülkelerde çok dinli bir yapı mevcutsa ve bu tarz grup ve cemaatlerde dini kuralların cemaat içinde kullanımı önemli bir yer teşkil ediyorsa ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Bu duruma laikliğin yeşerdiği toprak olan Fransa’da Kilise kurallarının geçerli kılınması yaşanabilecek sorunları da örnek olarak verebiliriz. Dinsel gruplar ve/veya cemaatler ana kitleyi oluşturmadığı bölgelerde mevcudiyetini devam ettirmek ister bu da ya o ülkenin “hoş görüşü” ya da çokkültürlü bir yaşama inanan demokrasi kültürüne bağlıdır. Tabii ki baskı ile karşılaşan herhangi bir yapı edilgen bir hale gelecektir ama kaybolacağını söylemek zor olacaktır.

c. Cemaat ve Cemiyet : Günlük kullanımda birbirinin yerine çok kullanılan bu kavram aslında birbirine yakın olmakla beraber aslında farklı durumları tanımlar. Cemaat bir grubun içindeki fertlerin grup için hareket etmesi ve gruba aidiyet, grubun çıkarları için hareket etmesi. Bireylerin ortak şuur, ortak gelecek tahayyülü, sadakat hissi ve cemaate olan sevgi ile çevrili olması durumudur. Cemiyet içinse tam zıttı olduğunu söyleyemezsek de farklı olduğu gerçeği karşımızdadır. Cemiyette bireysel irade ön plana çıkar daha çok sosyal bağlarla bağlı grupları ihtiva eder özellikle isimlendirmek gerekirse iş, sanat ve siyaset topluluklarını bunlara örnek olarak verebiliriz. Ferdinand Tönnies’e göre, cemaat, organik bir iradeye sahip olan fertlerin birleşmesidir. Bu birleşme ve dayanışma, aynı kandan olma gibi bir tabiat kuvvetinden kaynaklanır. Yani, cemaat, tabiatın bir ürünü, bir çeşit tabii organizmadır. Dolayısıyla, fertler, sosyal bir bedenin üyeleridir. Aralarında ahenkli bir ilişki söz konusudur. Cemiyet ise, bu özelliklerin tersini göstermektedir. Cemiyetlerde daha küçük aileler kurulmuş, aile bağları daha zayıf ve kısmen engel olmaktan çıkmış, dayanışma refleksif olmaktan çıkmış tasarlanan bir tercihe dönüşmüş, geleneksel değerler esneklik kazanmış; kamu düzenini sağlamak için resmi (yazılı) kurallar geliştirilmiştir. Günlük dilimizde çokça kullandığımız ve Türkçe kullanımda cemiyeti karşılayan ‘society’ kelimesinin uyarlanmış hali ve

sıklıkla kullandığımız ‘sosyete’ kelimesi ve ‘cemiyet hayatı’ gibi tanımlamalardan da çıkarsama yapmak daha kolay olacaktır.

d. Irk ve Etnisite : Irk ve etnik (etnisite) kavramları çoğu zaman karıştırılıp birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Ancak aralarında fark olduğu su götürmez bir gerçektir. Irk terimi daha çok insanlığın doğuştan ve biyolojik olarak farklı türlerden oluştuğunu belirten fiziksel farklılıkları belirleyici gören bir terim olarak karşımıza çıkarken; etnik, kültürel farklılıklar üzerinden tanımlanmaktadır. Tabi ki bunların karıştığı yerlerde vardır. Fenton bunu “Malezya’da soy ve kültür farklılıklarıyla göze çarpan grupları ırk olarak tanımlanırken, Britanya’daki nüfus sayımlarında “siyah” terimi “etnik bir grubu tarif eden bir terim olarak sunulmuştur.” şeklindeki örnekle belirtir. (Fenton, 2001) Etnik ve etnisite tanımlamalarında büyük oranda fikir birliği olsa da aynısını “ırk” tanımında çok belirtemiyoruz. Bunda belki de ismin kişiler üzerinde bıraktığı olumsuz izlenim etkili olmuştur. Özellikle ikinci dünya savaşı sırasında Naziler tarafından Yahudilere uygulanan ırkçı politikalar ve bu politikaların sonucundaki soykırım belleklerden çıkacak gibi değildir. Hakeza Amerika birleşik devletlerinde Siyah renkli insanlara uygulanan ayrımcılık uzun süre devam etmiş ve hak mücadelelerine neden olmuştur. Fenton, “hem güney Afrika’da hem de A.B.D. de beyaz tahakkümünün yaşandığı çağda dayatılan gelenek ve yasalara baktığımızda doğumun, okula gitmenin, arkadaş edinmenin, sevişmenin, Tanrı’ya ibadetin, merhaba demenin, bir bardak su içmenin, parkta yürümenin, ölmenin ve gömülmenin ırksallaştırılmış etnik ilkelerle yönetildiğini görebiliriz.” (Fenton, 2001) şeklinde belirtir. Aslında burada bile ırk kelimesiyle etnikliğin iç içe geçebilen farklı terimler olduğunu görebiliriz. Strauss ise ırk meselesini açıklamaya çalışırken “ırkın ne olup ne olmadığını söylemeye çalışmak bir etnoloğun işi değildir. Çünkü bu konuyu yaklaşık iki yüzyıldır tartışan fiziksel antropoloji uzmanları bile asla hemfikir olmadıkları gibi, bugün bu soruya verilebilecek bir cevap üzerinde anlaşmaya daha yakın olduklarını belirten hiçbir işaret de yoktur.” (Strauss, 1997) der. Strauss’a göre ırkın varlığından çok var olan şey kültürel çeşitliliktir. Biyolojik (ırksal) üstünlük çok gerçekçi değildir. Strauss, kendimizden farklı olanı gördüğümüzde ona karşı bir tepki geliştirdiğimizi belirtir. Bunu da şöyle açıklar, “bize yabancı olan yaşam inanış ve düşünme biçimleriyle karşılaştığımızda “yaban alışkanlıklar”, “bu bizden değil”, “buna izin verilmemeliydi” vb. türünden ürperti ve tiksinti dile getiren kaba tepkiler

gösteririz.” (Strauss, 1997) Gerçekte olansa bilmediğimiz, tanımadığımız ya da tanımlayamadığımız şeylere duyulan çekince ve korkulardır. Bu durum o kadar yoğun hislerle yaşanır ki çok garip hareketler yapmamız kaçınılmaz olur. Strauss, “Büyük Antiller’de, Amerika’nın bulunmasından birkaç yıl sonra İspanyollar yerlilerin bir ruh taşıyıp taşımadıklarını anlamak için araştırma ekipleri yollarlarken, yerlilerde beyaz tutsakların ölülerinin çürüyüp çürümediklerini anlamak için sürekli gözetim altında, suda tutuyorlardı.” örneğini verir. Aslında buraya kadar görünen ‘İrk’ teriminin biyolojik farklılık ve tanımlamalar olduğu bunun da en başta ten rengi üzerinden geliştiğini (sarı ırk, siyah ırk, beyaz ırk) söyleyebiliriz. Daha önce de belirttiğimiz üzere aslında günümüzde ırkçılık diye ortaya çıkan durum ‘ırksallaştırılmış etnik’ ilkeler konusudur. Strauss kültürel çeşitliliği belirtir ve bizde buradan yola çıkarak aslında etnikliğe ulaşabiliriz. Etnikliğin ne olduğunu açıklarken Fenton, “etnisiteyi, daha çok sosyal bir süreç olarak insanların, kolektif ya da bireysel açıdan sosyal yaşamlarında etraflarına çektikleri hareketli sınırlar ve kimlik olarak algılamamız gerekir.” (Fenton, 2001) der. Ayrıca Fenton, “etrafında etnik kimliklerin inşa edildiği sosyal yaşamın yok olması güç boyutları “etnik” kavramının “ağırlık merkezi” dediğimiz boyutlardır-soy, kültür ve dil-.” (Fenton, 2001) der ve etnik kavramının içindeki bileşenleri bize vermiş olur. Fenton ‘etnik grup’ içinse, “etnik grup kavramı konusunda bütün yorumcular, kavramın bireyin kendini kendisi gibi olan diğerlerinden biri olarak görmesini sağlayan sosyal kolektif kimlik oluşumuna karşılık geldiğine hemfikirler.” (Fenton, 2001) diye belirtir. Günümüzde etnikliğin ırksal(biyolojik) geçmişten daha önemli olduğunu Strauss şöyle açıklar; “bütün 19. yüzyıl 20. yüzyılın ilk yarısı boyunca, ırkın kültürü etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa ne şekilde etkilediği sorusu soruldu. Sorunun bu biçimde ortaya atılışının çözümsüzlüğü anlaşıldıktan sonra olayların diğer yönde geliştiğini şimdi fark etmekteyiz: İnsanların biyolojik evriminin ritmini ve yönelimini büyük ölçüde belirleyen, insanların değişik yerlerde benimsedikleri kültürel biçimler ve geçmişte ya da günümüzde hala geçerli olan hayat tarzlarıdır” (Strauss, 1997). Bu tanımlamalar ve anlatımlardan yola çıkarak şunu söyleyebiliriz; konumuz olan çokkültürlüğü ilgilendiren Strauss’un da belirttiği üzere günümüzde hala geçerli olan hayat tarzlarıdır ve bunu ‘etnik’ olarak adlandırıyoruz.

2. 1. 2. Çokkültürlülük

Kimi yazarlar “çokkültürlü” terimini, farklı sebeplerle, baskın halk kitlesinden uzaklaşmış, ötekileştirilmiş etnik olmayan birçok toplumsal grubu barındırabilecek geniş bir anlamda kullanır. Bu anlam ABD’de özellikle yaygındır ve “çokkültürlü” bir yaşamın taraftarları bu kullanım şeklini sıklıkla engelliler, geyler, ve lezbiyenler, kadınlar, işçi sınıfı, ateistler ve Komünistler gibi grupların uzun zamandır toplum dışı bırakılmalarını artık durdurmak için gündemde tutarlar (Kymlicka, 1998). Kymlicka bunun nedenini “kültür” teriminin iç içe geçmiş yapısına bağlar. Kymlicka’nın çokkültürlü devlet tanımı şöyledir: “Bir devlet, eğer üyeleri ya farklı uluslara ait (Çokuluslu Devlet) ya da farklı uluslardan kopup gelmişse (Çoketnikli Devlet) ve bu olgu bireysel kimliğin ve siyasi hayatın önemli bir yanını teşkil ediyorsa, o devlet çokkültürlüdür” der. Birden çok ulusu bünyesinde barındıran bir ülke, bundan dolayı, bir ulusal devlet değil çokuluslu devlettir ve küçük kültürler ulusal azınlıkları oluşturur. Eskiden beri var olan ve çoğu zaman öz yönetimli kültürlerin yaşadığı toprakların sınırları belli birçok ülke esasen çok ulusludur. Çok uluslu denilen ülkelerin yurttaşlarının kendilerini belli amaçları olan tek bir halk olarak görmedikleri anlamına gelmez. Burada İsviçre’yi örnek verebiliriz birçok farklı dilsel ve dinsel grup bir arada ve uyumlu olarak yaşamaktadır (Kymlicka, 1998). Araştırmalara göre dünya üzerinde bağımsız 184 ülke ve bu ülkelerin içinde mevcut 600 yaşayan dil grubu ve 5000 etnik grup bulunmaktadır (Şan, 2005). Kymlicka, çokkültürlülüğün ikincil nedeni olarak ‘göç’ olgusundan bahseder. Bir devlet başka topluluklardan kişi veya aileyi göçmen olarak kabul eder ve kültürel özelliklerinin bir kısmını korumalarına müsaade ederse bu devlet kültürel bir çoğulculuk göstereceğini belirtir (Kymlicka, 1998). Öte yandan Kymlicka bu tür göçmen grupların ulusal azınlıklardan ayrılması gerektiğini belirtir. Onların kendine has yapılarının aile hayatında görüldüğünü söyler. Bu grupların egemenlerin kurumlarında yer aldığını ve egemen dilleri kullandıklarını dile getirir. Bu grupların çoğu zaman asimilasyonu reddettiğini görmekle beraber ancak ulusal azınlıkların talep ettikleri paralel toplum tahayyülüne sahip değildirler. Ülkelerde buna uygun olarak göçmen politikaları oluşturmaktadır ve buna dair en önemli politika olarak dil birliği sağlamadır (Kymlicka, 1998). Bu durumun sadece göçmen gruplar için olduğunu söylemekte çok doğru olmayacaktır. Birçok ulus devlet geçmişte ve

günümüzde tek tip bir ulus kimliği oluşturabilmek için standardize edilmiş bir dili kültürlere dayatarak, buna uygun eğitim sistemleri geliştirerek ve ortak bir tarih yaratarak homojenleştirilmiş bir devlet yaratmaya çalışmışlardır (Bağlı ve Özensel, 2005). Bu tip devlet ya da toplumlarda azınlıklar egemen olan grubun dilini, dinini ve adetlerini benimsemeye zorlanarak veyahut fiziksel tecrit uygulanarak ekonomik ve siyasi haklardan geri tutularak toplumdan soyutlanmışlardır (Bağlı ve Özensel, 2005). Birçok toplum kendi değer yargıları üzerinden kimlik inşası gerçekleştirir. Buna yeni kurulan devletlerde dahildir (parçalanmış Osmanlı devletinin ardından kurulan Türkiye vb.) ve bu inşa süreci egemen yapının üzerine kurulur. Kurulan bu yapıda egemen yapılar kendi farklılıkları üzerinden oluşturdukları sistemleri dayatabilir ve tek tip toplumlar (homojen) oluşturmaya çalışabilirler. Lakin çokkültürlülüğe giden yolda bu durum kabul edilemez. Her bir kültürün kendine has özelliklerinin ve buna atfedilen değerlerin biricik olduğunu kabul edilmesi çokkültürlülüğün temel çıkış noktasıdır (Bağlı ve Özensel, 2005). Genel olarak çokkültürlülük olarak ifade edilen kültürel çoğulculuk biçimi, temelinde liberal bir çoğulcu ülke oluşumu kurgulayan politik bir gelenektir. Bu geleneğin ifade ettiği ise, egemen olmayan kültürlerin dışında olan tüm kültürel farklılıklar eşit bir şekilde bir arada yaşamalarını sakıncalı görmeyen ve bunu destekleyen bir yapının dışı vurumu olarak karşımıza çıkmıştır (Şan, 2005). Birçok çokkültürlülük düşünürü, liberalizmin çokkültürlülüğün temelini oluşturduğunu belirtir. Kültürel farklılıkların ayrılmadan ve düşmanlık gütmekten yaşayabilmelerini sağlayacak görüşün, liberalizm ve onun ayrılmaz parçası hoşgörü olarak belirtirler (Bağlı ve Özensel, 2005). Ancak buna dair eleştirilerde yok değildir. “Liberal gelenek birey haklarına karşı ikinci bir hak alanı olarak ortaya çıkmak isteyen kolektif hak anlayışına, bireyin önceliğini zedeleme düşüncesiyle karşı çıkmaktadır. İşte burada Kymlicka (1998) liberal teoriye yeni bir bakış açısını benimseme önerisinde bulunmaktadır. Buna göre liberaller, kültürel yapıların kaderiyle ilgilenmek ve bunu kendilerinin bazı ahlaki statüleri olduğu için değil, insanların önlerindeki seçeneklerin farkına varmalarının tek yolu zengin ve güvenli bir kültürel yapıdan geçtiği için yapmalıdırlar” (Bauman’dan aktaran Şan, 2005). Çokkültürlülük terimiyle birlikte ilerleyen ve uygulamasına verilen ad olarak da düşünebileceğimiz çokkültürcülük teriminden burada bahsetmemiz gerekebilir. Çokkültürcülük, tek bir devlet özelinde orada yaşayan farklı kültürleri ya da grupları

ifade eder. Çokkültürlülük ve çokkültürcülüğü karıştırmamak için şu şekilde bir ifade geliştirilebilir. Kültürel çeşitliliği ifade etmek için çokkültürlülük, bu durumu onaylayan ve bunu gerekli bulan tavrı anlatmak için çokkültürcülük olarak ifade edilebilir (Canatan, 2009). Canatan (2009), çokkültürcülük teriminin ortaya çıkışını “İkinci anlamında çokkültürcülük (multi-culturalism) kavramı ilk kez 1971 yılında Kanada Hükümeti tarafından ve bir siyaset biçimini ifade etmek üzere kullanılmıştır. Burada çokkültürcülük politikasının temelini yurttaşların eşitliği ve kültürel çeşitliliğin kabul edilmesi teşkil etmektedir.” şeklinde belirtir. Ayrıca Canatan (2009), çokkültürcüğün ilkelerinden bahseder. Birinci ilke, Farklılığın tanınması’dır. İkinci önemli ilke, toplumsal eşitliktir. Üçüncü ilke, toplumsal bütünleşmedir (Canatan, 2009). Birinci ilke Charles Taylor tarafından “Tanınma Politikası” olarak adlandırılmıştır. Bu politikaya değinirken Levent Köker “Taylor’ın çoğulculuk anlayışı, farklı yaşam pratikleri içinde oluşan kültürel farklılıkların siyasal düzeyde tanınması ve eşit ölçüde saygıdeğer kabul edilmesi esaslarında tanımlanmaktadır.” diye belirtir (Taylor vd., 1996). Kimlik, kişinin ne olduğunu, onu tanımlayan karakteristik özelliklerin neler olduğunu anlamasını sağlar. Taylor, “kimliğimizin kısmen tanınma ya da tanınmama yoluyla, çoğu zaman da başkalarının yanlış tanınması yoluyla biçimlendirilmiştir” diye belirtir(Taylor vd., 1996). Gelişen ve değişen dünyada demokrasi dediğimiz eşitlik kültürü kendini tanınma taleplerinde de gösterdi. Kendini tanıyan ve ona göre yaşadığını iddia eden birey ya da gruplar beraberinde eşitlik isteklerini kimliklerinin tanınması ama doğru tanınması istekleriyle de bütünleştirdiler (Taylor vd., 1996).

Taylor’ın tanınma politikasından bahsedip Kymlicka’nın çokkültürlü toplum için önerdiği “Çokkültürlü yurttaşlık” fikrinden bahsedilmezse olmayacaktır. Çokkültürlü yurttaşlık fikrini oluşturan unsurlar: Özyönetim hakları, çoketniklilik hakları, özel temsil hakları (Şan, 2005, Kymlicka, 1998), Kymlicka (1998), bir kültürün geleceğini dilinin yaşayıp yaşamamasına bağlar ve bunun belirleyicisinin ‘dilinin hükümetin dili olup olmadığına’ bağlı olduğunu söyler. Bu durumun haksızlıklar oluşturmaması için adımlar atmamız gerektiğinden bahseder. Bu haksızlıkları gidermek için atılması gerekli olan adımların her bir ulusal grup içinde etnik ve diğer dezavantajlı grupları düzenlemek için çoketniklilik ve temsil hakları ile çoğunluk ulus yanında ulusal azınlıklara özerklik sağlayacak özyönetim haklarını

kapsadığını belirtir (Kymlicka, 1998). Kymlicka, çokkültürlü yurttaşlık fikrini yoğun göç alan Kanada için ortaya atmıştı. Ulusal azınlıkların kültürel çoğulculuğundan bahsederken göçten kaynaklı kültürel çoğulculuğa önem atfeder ve kültürel çoğulculuğun ikinci kaynağı olarak göç olgusundan bahsetmiştir (Kymlicka, 1998). Kymlicka (1998), önceki durumlarından bahsederken ‘etnik mozaik’ denilerek bir yanılmaca yapıldığını söyler. Bu tamlamanın göçmen kültürlerin bütünlüğüne saygı gösterildiği fikrini uyandırdığını ancak esasen bunun anlamının Kanada’ya göç edenlerin asimile olmak için hakim olan iki kültürden birini seçme hakkı olduğunu dile getirir (Kymlicka, 1998). Teoride, göçmenlerin ülke sınırları içinde bir coğrafyaya beraber yerleşmeleri özyönetim gücüne erişmeleri halinde ulusal azınlık olma durumları vardır (Kymlicka, 1998). Azınlık, egemen bir ulusun içinde belli bir coğrafya ya da merkezde yoğunlaşmış dini, dilsel ve etnik farklılıklara sahip olan sınıflardır. Kymlicka, ulusal azınlıklardan bahsederken ırk ya da soy gruplarından söz etmiştir. Bazı ulusal grupların kendilerini kan esasına göre tanımladıklarını belirtir ve buna örnek olarak Almanya’yı verir (Kymlicka, 1998). Bağlı ve Özensel, azınlık diye tanımladığımız farklılıkların bazı bölgelerde yoğunlaşmış olmaları durumunda onlara azınlık denilemeyeceğini o coğrafyanın asli unsurları olduğunu belirtirler ve bu farklılıkların yönetim organizasyonundaki hak taleplerinin olağan olduğunu dile getirirler (Bağlı ve Özensel, 2005).

Şu ana kadar bahsettiğimiz konularda hep farklılıklardan bahsetmiş olundu fakat bir ülkede nasıl birlikte yaşanılacağı yani çokkültürlü bir yapının nasıl olduğunu veya olmadığı konuşmamıştır. Burada da yine Kymlicka’ya başvurmak gerekir. Kymlicka’ya göre, ortak değerler yaklaşımı topluluğa ortak bir kimlik vermez (Bağlı ve Özensel, 2005). Bağlı ve Özensel, “Kanada’da 1950’lere kadar, din, dil, tarih ve ideoloji gibi konular toplumlar için ortak bir payda olarak kabul edilirken artık bunların ortaklığı koruyan değil aksine zedeleyen düşünceleri içerdiği tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle ortak tarih anlayışı en tehlikeli payda olarak görülmektedir.” diye belirtirler (Bağlı ve Özensel, 2005). Ayrıca Kanadalıları bir arada tutan belli başlı değerleri şu şekilde sıralarlar: 1. Eşitlik ve hakkaniyet inancı; 2. İstişare ve diyalog inancı; 3. Uzlaşma ve hoşgörü; 4. Çeşitliliğin desteklenmesi; 5. Şefkat ve cömertlik; 6. Doğal çevreye tutkunluk; 7. Özgürlük, barış ve şiddete dayanmayan değişim (Bağlı ve Özensel, 2005). Rowls’a göre modern toplumlarda

ortak birliğin temelini hukuk sağlayabilir. Çünkü iyi düzenlenmiş bir toplum ancak yurttaşların siyasal ve sosyal adalet üzerine kamusal mutabakatı ve dostluk bağlarını pekiştiren birlikte yaşama duygusuyla sağlanabilir (Rowls'tan akt. Kymlicka, 1998). Bazı liberal düşünürler, etnik çatışmanın kaynaklandığı noktada demokratik olmayan uygulamalar ve hukuksuz uygulamaların yattığını belirtmiştir. Kimileri ise bunun altında yatan nedenin, ekonomik sorunlar olduğunu belirtmiştir. Bazıları ise klasik az gelişmiş ülke milliyetçilerinin söylediği gibi 'dış mihraklar' yani yabacıların iç işlerine müdahalesi veya hiçbir sorunu olmayan farklı kültürlerle sahip yurttaşların yabancı ajanların etkisine kapılması olarak görürler (Bağlı ve Özensel, 2005). Kimi ülkeler demokrasi fikrini ön plana çıkarsalar da çokkültürlülük politikalarından ziyade entegrasyon politikalarını ön planda tutarlar. Burada daha çok değinilecek olan ülkeler Avrupa ülkeleri ve aslında Avrupa Birliğine üye olan ülkelerdir diyebiliriz. Toplumla entegrasyon için yurttaşlarına politikalar geliştiren ülkeler daha çok Avrupa ve Asya ülke ve toplumları olarak karşımıza çıkar. Özellikle Avrupa bu alanda konunun teorisini oluşturmuştur (Bağlı ve Özensel, 2005). Avrupa Birliği 'Avrupa Fikri' etrafında oluşturulmuş bir yapıdır. Bu yüzden de birliğe dâhil olmak isteyen ülkeler veyahut birliğe üye ülkeler göç eden kişilerden bu fikre sahip çıkmaları istenir. Yani bir entegrasyon sürecini işaret eder (Bağlı ve Özensel, 2005). Kimi ülkeler toplumsal bütünleşmeyi öncelikli hedef olarak görmektedirler. Özellikle Avrupa'da değişik anlamlar yüklense de sonuç olarak toplumsal bütünleşme entegrasyon politikalarıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Entegrasyon politikalarını kimi zaman -özellikle demokrasi kültürü yerleşmemiş ülkelerde- asimilasyon politikasıyla eşdeğer görebilmekteyiz (Canatan, 2009). Tam da bu noktada yeniden 'Çokkültürlülük' kavramına dönmek gerekir. Çokkültürlük-çokkültürcülük amaç olarak göçmen grupların ve yerel farklılıkların kendi kimliklerini ortaya koyabilme ve üzerlerindeki asimilasyon baskısını azaltabilmelerini sağlamayı benimsemiştir (Şan, 2005). Daha önce bahsettiğimiz konulardan biri olan ve Taylor'ın ortaya koyduğu tanınma konusu da bu durumun en temel noktalarından birini oluşturmaktadır. Çünkü tanınma ve kendini tanıma olmadan asimilasyondan kaçınmanın hiçbir yolu olamayacaktır. Taylor, toplumların özgürlüklerine kavuşabilmeleri için 'önce kendilerini aşağılayıcı öz-imajdan arındırmalı' der (Şan, 2005). Bunu da Frantz Fanon'a dayandırır ve onun sözlerinden

yola çıkararak, egemen ulusların tahakkümlerini dayatmadan önce sömürecekleri halklara kendilerinden aşağıda olduklarına dair bir algı yerleştirdiklerini söyler. Bu yüzden ilk önce bu durumdan çıkılmalıdır ve öz saygı kazanılmalıdır. Bunun içinde “ders programlarından başlayıp tüm akademik alana varana kadar tüm entelektüel sahaların çokkültürlü bir yapıya kavuşturulması ile sağlanabilecektir” (Şan, 2005) diye belirtmiştir. Bu noktadan itibaren devreye giren konu “Çokkültürlü Eğitim” olmalıdır. Bahsedilen çokkültürlülük politikasını hayata geçirebilmek için işi başından alarak eğitim üzerinde durmanın ve eğitim sisteminin bunun üzerine kurulması ve politikasının da buna uygun olması gerekmektedir. Eğitim ülkelerin siyasi anlamda gelecekteki uygulamaları için her dönem kullanılan bir araç olmuştur. Oluşturulmak istenen zihin dünyası eğitimle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. “Bir toplumda etnik, kültürel, dilsel, dinsel çeşitliliğin kendi varlığını devam ettirilebilmesi önemli oranda, eğitim yoluyla gelecek kuşaklara aktarılmasına ve dolayısıyla bu alanda kurumsallaşabilmesine bağlıdır” (Aktoprak, 2015). Bu yüzden çokkültürlü eğitimin detaylarına bakmakta yarar görüyoruz.

2. 1. 3. Çokkültürlü Eğitim

Çalışmanın başından itibaren çokkültürlülük nedir üzerinde durulmuş ve ifade ettiği anlam anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu kısmında ise ‘Çokkültürlü Eğitim’ nedir neyi ifade etmektedir açıklanmaya çalışılmıştır. Konunun başında söylenmesi gereken eğitimin bir hak olduğu ve bunun uygulanması sırasında eşitlik ilkesinin uygulanması gerektiğidir. Uluslararası sözleşmelerde de bu durum güvence altına alınmaktadır. Bu sözleşmelerde bulunan tanımlamalarda özellikle bahsedilen ise ayrımcılığın yani hiç kimsenin rengine, diline, ırkına, cinsiyetine, dinine, sosyal statüsüne göre ayırım gözetilmeksizin eğitim hakkından yararlanabilmesinden bahsedilmektedir (Aktoprak, 2015). Uluslararası alanda eğitim ve kültür konusunda dikkate alınan teşkilat UNESCO’dur. UNESCO’nun 1966 yılında yayımladığı “Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirgesi (UAKİİB)” 1’inci maddesinde şu noktalara değinilmektedir:

“Her kültürün, saygı görmesi ve korunması gereken bir saygınlık ve değeri vardır. Her halkın, kültürünü geliştirmek hakkı ve ödevidir. Zengin değişkenliği ve

çeşitliliğiyle ve karşılıklı etkileşimleriyle her kültür, bütün insanlığa ait ortak mirasın bir parçasını oluşturur.” (Başbay ve Bektaş, 2009)

Bu bahsedilenlerden de anlaşılacağı üzere kültürel değerler ve farklı kültürler yaşatılması ve korunması gereken ortak miraslardır. Bunun yaşatılmasını sağlamak içinde en uygun yolun eğitimde sağlanacak eşitlik ve ayrımcılığın önüne geçilmesidir. En temel haklardan birisi olan eğitimin herkese ulaştırılması ama bu ulaştırılırken egemen gücün kültürünün dayatılması değil çokkültürlü bir eğitim anlayışının geliştirilerek bu hakkın ulaştırılması hedeflenebilir. Çünkü tek bir kültürel pencereden bakmak dar bir bakış açısına sahip olacak ve o kültüründe yeni zenginliklerle büyümesinin önünde engel teşkil edecektir. Tekkültürlü eğitimde diyebileceğimiz bu durumun günümüz açısından da geçerliliği kalmamaktadır.

Çokkültürlü eğitimi tanımlamak gerekirse birçok çok etnikli ve çok uluslu devlette süregelen eğitim sistemlerinin yerine ikame edilebilecek bir sistem anlayışı denilebilir (Damgacı ve Aydın, 20013). Çokkültürlü eğitime bakışta yanlış bir algılama olarak bu devletlere sonradan katılan gruplar için olduğu düşünülse de aslında o ülkede mevcut herkes için geçerli olması gereken ve orada bulunan eşitsizliklerin farkına varmaya yardımcı olan ve bu eşitsizlikleri ortadan kaldırma yöntemlerini gösteren bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Damgacı ve Aydın,2013). Günümüzdeki anlamını kazanana kadar çeşitli versiyonları uygulanagelmıştır. Buna bu coğrafyadan bir örnek olarak gösterebileceğimiz II. Abdülhamit döneminde ‘Gayri Müslim Okulları’-eğitim dili kendi anadillerindeydi- ve ‘Aşiret Mektepleri’ denilen daha çok Kürt ve Sünni Müslüman aşiretlerin okuduğu mektepleri gösterebiliriz (Gezgin, 2015). Bunun mevcut olması Osmanlı Devletinin çokkültürlü eğitim politikası olduğu anlamına gelmemektedir. Bu durum sadece yıkılmakta olan bir imparatorluğun ayakta tutulması için yapılan bir uğraştır denilebilir (Gezgin, 2015). Günümüzde Çokkültürlü eğitim denildiğinde daha sistematik bir algıyla toplumların farklılıklarının bir zenginlik olarak görüldüğü görece yeni bir eğitim alternatifi olarak karşımıza çıkmıştır. Modern anlamda çokkültürlü eğitimin A.B.D. ve Kanada da oluştuğunu söyleyebiliriz (Çınar, 2010). 1920 ve 1940 arasında önemli ölçüde Amerika Birleşik Devletlerinde ırksal karşı duruşlara karşı kültürler arası eğitim olarak ortaya çıkan bir hareket olmuştur ve bu

hareket kültürler arası uyumu sağlamak ve yanlış anlaşılmalari ortadan kaldırmak için kullanıla gelmiştir (Çınar, 2010). Amerika’da gelişim göstermesinin nedeni Amerika topraklarında yaşayan ‘beyaz’ olan ama yine de bir asimilasyona tabi tutulan kesimlerin birçoğunun kendi özlerini kaybetmeleridir. Lakin bu o kadar etkili olmamıştır esas olarak ‘beyaz’ olmayan kesimlerin (siyahiler ve yerli halk) özümse-nememesi sorunudur. Bununla beraber bu toplumlar dışta gerçekleşen entelektüel gelişmelerden etkilenmişlerdir. Bu da beraberinde bu asimilasyonist eğitim şeklinin reddini getirmiştir. Bu gelişmelerin ülkede de talep edilmesiyle Amerika çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim için uğraşılana bir yer olmayı geliştirerek sürdürmüştür (Çınar, 2010). Çokkültürlü eğitim, yerel grupların ve göç yoluyla yerleşenlerin kültürel özelliklerinin nitelik olarak daha düşük olduğunu düşünmek yerine, tüm kültürleri aynı görmüştür. Her kültür mevcut diğer kültürle eşit düzeyde olduğu için asimilasyon için herhangi bir sebep yoktur. Bunun yerine bu kültürleri buluşturabilecek ortak paydaların ortaya çıkarılması fikri benimsenmiştir. Nohl, bu durumun tüm farklılıklarına rağmen belirli paydalarda buluşulan bir ‘kültürlerarası pedagoji’ ortaya çıkardığını belirtir (Nohl’dan akt. Çınar, 2010). Bu pedagoji yalnızca yerel gruplara ve sonradan gelen farklı kültür grupları için değil egemen kültürü de kapsayan, farklılıkları bir dezavantaj olarak değil aksine bir avantaj olarak gören ve tüm bu farklılıkların ortak bir payda ve faydada buluşmasını hedefleyen bir pedagojidir. Ezcümle “kültürlerarası eğitim” kültürlerin tüm farklı kültürlerden olanları fark etmesi ve onlarla bir arada yaşayabilmeleri için birbirinden faydalanması gerektiğini söyler (Çınar, 2010). Nohl kültürlerarası eğitime kendisinin ilave ettiği dördüncü bir yaklaşım haricinde üç ana yaklaşım olduğunu açıklar. Bunlardan biri asimilasyonist eğitimidir. Bu eğitime göre o ülkedeki egemen kültürden farklı olan etnik yapıların çocukları yabancı olarak değerlendirilmektedir. Sadece o gruba dahil olmak bile bir eksiklik olarak görülmektedir (Nohl’dan akt. Çınar, 2010). İkinci yaklaşım ise Klasik kültürlerarası eğitim modelidir. Bu yaklaşımda bu grupların kültürel farklılıkları eksiklik olmaktan çıkar ve egemen kültür tarafından farklarıyla ele alınır. Bu anlayışta gelecek nesiller var olan kültürel çeşitliliği kabul etmeli ve ileride de beraber yaşama olanağı mevcut hale getirilmelidir (Nohl’dan akt. Çınar, 2010). Nohl’un ayrımcılık karşıtı pedagoji olarak adlandırdığı üçüncü yaklaşım ise tüm kurumsal örgütlerde kültürel olarak ayırt edilen

durumlarda kişilerin ayrımcılığa uğrayabileceği fikrinden hareketle yola çıkar. Bundan dolayı böyle durumların ortaya çıkarılması ve engellenebilmesi için bu kurumların ‘gözlenmesi’ gerekir (Nohl’dan akt. Çınar, 2010). Avrupa’da 1970’lerde gündeme gelen çokkültürlü eğitim ‘o dönem çifte strateji olarak adlandırılmış, göçmen çocukları için hem entegrasyon, hem de kendi kültürlerini ve dillerini koruma anlayışı benimsenmesi istenmiştir.’ Bu sürecin ardından 90’lara doğru ‘kültürlerarası eğitim’ tanımlaması söylenegelmiş ve bu karşılıklılık terimi üzerinden açıklanmıştır (Çötök, 2010). Çötök, çokkültürlülük politikalarının sadece politikayla çerçeveli olduğu fikrine karşı çıkar ve toplumsal tüm kurumların sil baştan düzenlenmesi gerektiğini belirtir. Ancak bu sürecin zahmetli olduğunu belirtirken eğitim için ciddi bir çabadan bahseder (Çötök, 2010). Tortop, çokkültürlü eğitimin çokkültürlülük politikalarının eğitimde yer almasını savunan düşünce veya yaklaşımları ifade ettiğini belirtir. Temelini demokrasi ve fırsat eşitliği kavramlarından alan bu çokkültürlü eğitim, kendine amaç olarak eşitsiz ortamın geriletilmesini belirlemiştir. Tortop, “Bu açıdan çokkültürlü eğitim, çok farklı kültürleri barındıran dünyada öğrencileri ortak amaçlar için yaşamaya, öğrenmeye ve birlikte çalışmaya hazırlayan disiplinler arası süreçtir” demektedir (Tortop, 2014). Parekh, çokkültürlü eğitim için: “Entelektüel merak, özeleştiri, savları ve kanıtları değerlendirip bağımsız bir karar oluşturabilme, başkalarına saygı, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine duyarlı olma ve etnomerkezci bir anlayıştan uzaklaşma amacına yönelik yürütülen faaliyetlerdir” demektedir. (Parekh’ten akt. Başbay ve Bektaş, 2009). Gay, çok kültürlü eğitimin temel amaçlarını ‘eğitimde eşitlik ve başarı, değerleri ve tutumları açıklama, çok kültürlü sosyal yeterlilik, temel yetenek kazanımı, kültürel ve etnik okur yazarlığı geliştirmek ve kişisel gelişim olarak sıralamıştır’ (Gay’dan akt. Demircioğlu ve Özdemir, 2014). Tortop (2014), çokkültürlü eğitimin birçok tanımlamasının olduğundan bahseder. Eğitimde çokkültürlüğün sürekliliğinin sağlanması yanında öğrencilerde kimlik algısının oluşturulması ve yanında karşılıklı saygı duygusunun verilmesi için uygun bir planlamadan bahsetmiştir. Ayrıca kültürel farklılıkları benimseyip bununu sürekli kılacak ve toplumsal gelişim ve dönüşümlere uygun bir şekilde bunu yenileyebilecek bir ortamın sunulmasının gerekliliğinin önemine vurgu yapar. Bunun yanı sıra çokkültürlü bir eğitimin her toplumun kendi dinamikleriyle

verilebileceğini. Her ülkede uygulanan modelin farklılık gösterebileceğini belirtir. (Tortop, 2014)

Tanımından yola çıkılarak bu modelin uygulanması meselesi ortaya çıkmaktadır. Buna dair farklı görüşler ortaya çıkarılsa da büyük bir oranda hemfikir olunan durum uygulamanın çok zor olduğu konusudur. İlk zorluk olarak karşımıza çıkan ve en başta irdelenmesi gereken modeli uygulayacak ‘öğretmen profilidir’. Bu modele uygunluk gösteren öğretmen profili, sınıf ortamını düzenlerken sınıftakilerin tüm farklılıklarının farkında olan veya olabileceğini düşünen ve bu durumu saygıyla karşılayıp kabul eden. Bu farklılıkları konuşmaktan çekinmeyen ve bu farklılıklara uygun olarak sınıf ortamını düzenleyebilecek bilgisi olması gerekmektedir (Başbay ve Bektaş, 2009). Ezer, Millet ve Patkin, İsrail’de bulunan iki üniversitenin eğitim fakültelerinde yaptıkları çalışmanın sonucunda, çokkültürlü eğitimin değerli bir konu olduğunu bulmuş ancak bunu uygulamada sorunlar yaşandığını tespit etmişlerdir (Ezer, Millet ve Patkin’den akt. Başbay ve Bektaş, 2009). Başbay ve Bektaş, burada eğitim veren kişilerde ve özellikle yardım hizmeti sunan çalışma alanları için ‘Çokkültürlü Yeterlik’ konusundan bahseder. Çok kültürlü yeterlik konusunu önemseyen meslekler olarak “Uygulamalı psikoloji, psikiyatri, sosyal hizmetler, psikolojik danışma ve eğitim, bu konunun önemini en çok vurgulayan alanlar olmuştur” diye bahsetmiştir (Başbay ve Bektaş, 2009). Çokkültürlü yeterlikten bahsedilirken, düşünürler farklı temel yeterlilik başlıklarından bahsederler.

Sue, Arredondo ve McDavis’in bahsettiği üç temel yeterlik mevcuttur, bunlar ;

- a) Kendi değerleri, varsayımları ve önyargılarının farkında olmak.*
- b) Farklı kültürlere mensup danışanların dünya görüşlerini anlamak.*
- c) Farklı müdahale yöntemleri ve tekniklerini uygulamak olarak tanımlanmıştır.*

Banks ise, kültüre duyarlı öğretmen yeterliklerini daha geniş bir çerçevede ele alarak üç düzeyde sınıflamıştır:

- a) Kişisel düzey,*
- b) Sınıf düzeyi*
- c) Kurum/okul düzeyi (Başbay ve Bektaş, 2009).*

Öğretmenlerin kişisel düzeyde sahip olması beklenen yeterlikler, kendi kimliğinin farkında olmasıdır. Sınıf düzeyinde yeterlikler; farklı kültür ve gruplardan gelen öğrencileri ötekileştirmeme, sınıfta ve okulda bütün kültürlerle saygılı olunan bir mekan meydana getirme, öğretim programı ve öğretim yöntemlerinin kullanımında kültürel farklara duyarlı seçimler yapma, tüm öğrencilerin sahip oldukları kültürleri programın içine dahil etme ve her bir öğrencinin diğer öğrencilerle iletişimine aracı olmak. *Kurum/okul düzeyinde ise çokkültürlülüğü içeren felsefe ve görev oluşturma, öğreticiler için hesap verebilirlik ölçütlerini açık etme, çokkültürlü ortamlar için politika oluşturma ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönetsel ve finansal destek sağlama, belirlenen yeterlikler arasındadır (Banks'ten akt. Başbay ve Bektaş, 2009).* Bu sayılan özellikler dikkate alındığında aslında kişilerin nelerden etkilendikleri ve bunları bilmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Her bireyin kendine has düşünüş şekli vardır ve bu ait olduğu kültürel ve sosyal ortamdan etkilendiğini bilmek ve bu bakış açısıyla öğrencilere yaklaşmak öğrencilerin ilerlemesinde başat rol oynayacaktır (Başbay ve Bektaş, 2009). Bu yeterliklere sahip bir öğretmen bu öğrencilerinin önünde iyi bir yol gösterici olacak ve her değerli kültürü diğer kültürlerle ortak payda da buluşturacak zengin bir öğrenme ortamı sağlayacaktır. Öğretmenlerin öğrencilerine karşı tutumları öğrencilerin akademik ve bireysel gelişimlerinde her zaman çok önemli yer tutmuştur. Bu yüzden öğretmenlerin kendi yeterliklerinin farkında olması ve buna uygun olarak kendilerini sürekli yetiştirmesi ve eksikliklerini gidermesi büyük önem taşımaktadır (Başbay ve Bektaş, 2009). Buradan hareketle çokkültürlü eğitimin hedeflerinden ve öğrencilerde geliştirilmek istenen özelliklerden bahsedilmelidir. Çokkültürlü eğitimin metodolojik sınırları *demokrasi, özgürlük ve insan hakları* ile belirlenir. Çokkültürlü eğitimde hiçbir bireyin etnik kültürü ön planda değildir. Tüm bireylerin akademik gelişimi ve sahip oldukları yerel ve ulusal kültürü öğrenmeleri eşitlik çerçevesinde gerçekleştirilir (Çötök, 2010). Sinagatullin, çokkültürlü eğitimin günümüzde dejenereasyona uğrayan insani özelliklerin gelişimini ve ileriye taşınmasını da hedefler. Bundan dolayı çokkültürlü eğitim bireylere 'empati kurma, karşısındakine saygı gösterme ve hoşgörü gibi değerlerin de aktarılmasını hedeflemektedir' der (Sinagatullin'den akt. Çötök, 2010). Çünkü tekkültürlü bir eğitim çoğulcu, demokratik, insan haklarına önem veren bir mekanda 'farklılıklar zemininde birlik'

fikriyle uyuşmaz. Bu durum tek tipleştirilmiş bir eğitim ve homojen bir toplum yaratmak için uygundur. Çokkültürlü eğitim ise homojenizasyonu değil de ‘farklılık değerlerini’ benimser (Çötök, 2010). Çokkültürlü eğitim bireylere karşılaştıkları herhangi bir farklılığa dair hiçbir dışlamaya mahal vermeyecek şekilde ön yargılı olmamaları ve kalıplaşmış fikirlerden uzaklaşmaları için uğraşır. Bireyler arasında farkındalığa, etkileşime, mütekabiliyete, ve dayanışmaya vurgu yapar. Ayrıca ‘kültürel farklılığın kabulü ve saygı’ bu eğitimin yapı taşıdır (Çötök, 2010). Öğrencilerin kazanması istenilen en önemli değer empatidir. Empati duygusu gelişmiş bir öğrenci kendisini karşısındakinin yerine koyabilecek ve bu sayede yerine geçtiği bireyin hüznünü, sevincini, öfkesini ve kırgınlıklarının farkına vararak ona dair algılarını değiştirebilecektir. Bu değeri geliştirebilen öğrenci her kültüre olumlu yaklaşım sergileyebilecek ve bu kültürlerin faydalı yanlarını kendinde toplayacak bir kişiliğe sahip olabilecektir. Bu da bireyi uluslararası bir hüviyete büründürecektir. Çokkültürlü bir eğitimde ilk yapılması gereken eğitim programlarının çokkültürlü bir yapıya kavuşturulması olacaktır. Ancak biliniyor ki her ülkenin kendine ait kültürel değerleri vardır bu yüzden bu değerlere aykırı olmayacak şekilde ancak toplumsal gelişime paralel olarak kendini yenileyebilecek bir program olmalıdır (Çötök, 2010). Eğitim politikalarını devletler kendi deneyimlerinden yola çıkarak hazırlamalıdır. Taylor, önceden var olan eğitim programlarının kabul edilmiş yazarlarının ‘Batılı, beyaz, ölmüş erkekler’ olduğunu ve belli başlı kültürlerin dışta bırakıldığını belirtir. (Taylor’dan akt. Çötök, 2010). Taylor, bu drumun aşılması için bir çözüm sunar ve hazırlanacak eğitim programlarında ‘kadınlara, Avrupalı olmayan ırklara ve kültürlerle’ geniş yer verilmesi gerektiğini belirtir. Bu sayede uluslararası bir düzeyde eşitlik ve karşılıklı kabulün gelişebileceğini belirtir (Taylor’dan akt. Çötök, 2010). Öte yandan Parekh, çokkültürlü eğitimin uygulandığı ülkelerde öğrencilerin edinebileceği değerleri şöyle ifade eder:

**Çokkültürlü eğitim, çoğulcu daha zengin bir ortak kültür yaratılmasını sağlar.*

**Kültürler arasında diyalogu teşvik eder, öğrencilerin çoklu kültürel deyimler kullanabilmesini sağlar.*

**Avrupa merkezci tarihin yanlışlarını eleştirebilir, sadece Batı tarihi değil, Çin’deki Sung Hanedanı’nı, Hindistan’daki Mauryan İmparatorluğu’nu ve Orta Amerika’daki*

Zapotec ve Maya uygarlıklarını etkileyen Olmea uygarlığını da öğrenir ve böylece dünyanın her bölgesindeki yaşanmışlıklar hakkında bilgi sahibi olur.

**Önyargılı ve ırkçı anlayışlardan uzaklaşır(Parekh'den akt. Çötök, 2010).*

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırmanın desenlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma, insanların doğal ortamlarında nasıl yaşadıkları hayatı nasıl algıladıkları, bunlara nasıl tepki verdiklerini, aralarındaki teşkilatı yapıyı ve sosyolojik değişim, dönüşümlerini algılama ve anlamlandırma ve buna göre yeni bilgiler ortaya çıkarma süreçleridir (Yıldırım, 2010). Durum çalışmasıysa, girift toplumsal olguları anlamlandırma talebiyle geliştirilmiş kullanıldığı zamanı inceleyen neden ve nasıl sorularını baz alan ve araştırmacının değişkenleri kontrol edemediği durumlarda kullanılan ve olguların incelenmesine olanak veren bir araştırma yöntemidir (Leymun, Odabaşı & Kabakçı Yurdakul, 2017).

Bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs'ta Lefkoşa'da bulunan bir üniversite yapılan araştırmada incelenen durum olarak belirlenmiştir. Araştırmada, Kıbrıs'ta öğrenci sayısı en fazla olan ve dolayısıyla öğrenci çeşitliliği açısından çokkültürlülüğü yansıtan üniversite olması bağlamında söz konusu üniversite araştırma kapsamına alınmıştır. Bu üniversitede Eğitim Fakültesi öğretim üye ve görevlileri ile çalışma yürütülmüştür. Konu itibarıyla çokkültürlü eğitimin en çok eğitim fakültesi öğretim üyelerini ilgilendirdiği düşünüldüğünden bu tercih yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı örneklem yöntemiyle katılımcılar belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, bilgi edinilmesi zor kişilere ulaşıp araştırmanın hedeflediği sonuca en uygun elemanları seçerek derinlemesine araştırma yapılabilmesine olanak tanıyan bir yöntemdir (Arslanoğlu, 2016). Amaçlı örneklemin bir türü olan maksimum çeşitlilik kullanılarak farklı demografik yapılarıdaki öğretim üyelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Maksimum Çeşitlilik oluşturulan örneklemin probleme uygun olarak birbirine benzeşik ama farklı gruplardan seçilerek çeşitlendirilmesi ve de konuyla ilgili olabilecek bireylerin çeşitliliğinin en üst düzeyde örnekleme yansıtılmasıdır

(Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme seçilerek her kesimden ve özellikteki öğretim üyelerinin görüşlerini betimlemek amaçlanmıştır. Eğitim Fakültesindeki farklı anabilim dallarındaki öğretim üyeleri belirlenmiş, daha sonra kıdem, yaş, cinsiyet, ünvan gibi demografik değişkenlere göre çeşitlilik sağlanmıştır.

Görüşme yapılan öğretim üyelerinin özellikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

ÖĞRETİM ÜYESİ/GÖREVLİSİ	Yaş	Uyruk	Cinsiyet	Bölüm
1	25	K.K.T.C	Erkek	Matematik
2	36	K.K.T.C	Kadın	PDR
3	39	K.K.T.C	Erkek	Türkçe eğt.
4	40	K.K.T.C	Kadın	Eğitim Bi...
5	-	-	-	-
6	36	T.C.	Erkek	Güzel Snt.
7	33	K.K.T.C	Erkek	Fen Bilgisi
8	72	K.K.T.C	Erkek	İngilizce
9	30	K.K.T.C	Kadın	PDR
10	27	K.K.T.C	Erkek	BÖTE
11	45	K.K.T.C	Erkek	T.D.Edebiyatı
12	48	T.C.	Erkek	T.D.Edebiyatı
13	23	K.K.T.C	Kadın	T.D.Edebiyatı
14	41	T.C.	Erkek	T.D.Edebiyatı
15	56	T.C./K.K.T.C	Kadın	T.D.Edebiyatı
16	38	T.C./ K.K.T.C	Kadın	T.D.Edebiyatı
17	72	T.C./ K.K.T.C	Erkek	T.D.Edebiyatı
18	27	T.C./ K.K.T.C	Erkek	Coğrafya Öğr.
19	38	K.K.T.C	Erkek	T.D.Edebiyatı
20	31	K.K.T.C	Kadın	Tarih Öğr.
21	55	İRAN	Erkek	T.D.Edebiyatı
22	36	K.K.T.C	Kadın	BÖTE

Görüşmeye katılanlardan 20-31 yaş grubu arasında dört kişinin bulunduğu ve uyruklarının ise üçünün KKTC birinin ise hem KKTC hem de T.C. olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 31-41 yaş arası 10 kişinin bulunduğu uyruklarının ise birinin hem KKTC hem de T.C. sekizinin KKTC birinin ise T.C. olduğu görülmektedir. 41-51 yaş arasında üç kişinin olduğu bunlardan ikisinin T.C. birinin ise KKTC olduğu görülmektedir. 51-61 yaş arası katılımcıların iki kişi olduğu ve bunlardan birinin İran uyruklu olduğu diğerinin ise hem T.C. hem de KKTC uyruklu olduğu görülmektedir. 61-71 yaş arasında hiçbir katılımcı yokken 71-81 yaş arasında ise iki kişinin olduğu ve bunların uyruklarının birinin T.C. bir diğerinin ise hem KKTC hem de T.C. olduğu görülmektedir. Bir katılımcının ise bu bilgileri kendi isteği nedeniyle hiç alınmamıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, Araştırmacının konuya uygun olarak hazırladığı soruları bilgi sahibi olmak ve elde etmek istediği verileri ortaya çıkarmak için katılımcılara sorular yönelterek cevaplar aldığı eylemdir (Arslanoğlu, 2016).

Görüşme formu yarı yapılandırılmış türde hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacının önceden hazırladığı görüşme sorularının sorulmasıyla beraber görüşmenin akışına göre araştırmacının tali ya da alt sorularla katılımcının cevaplarını açmasını sağlayabilir. Görüşmeden beklenilenin üstünde veri toplanmasına olanak tanıyan bir tekniktir (Türnüklü, 2000).

Bu Görüşme için hazırlanan soruların sayısı altı olarak belirlenmiş, altıncı soru bağlantılı olarak a,b,c.. şeklinde şıklara ayrı sorular gelecek şekilde altı alt soruya ayrılmıştır. Ayrıca 3. ve 4. soruda ön açıcı yan sorularla desteklenmiştir.

Bu sorular

1. Çok kültürlülük sizde neleri çağrıştırmaktadır? Çokkültürlülüğü tanımlamanızı istesem nasıl bir tanım yaparsınız?

2. Çok kültürlü eğitim denince aklınıza neler gelmektedir?
3. Görev yaptığınız üniversitede çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyor musunuz? Çokkültürlü bir eğitim-öğretim yapıldığını gözlemliyor musunuz?
- a. Evetse neler yapılıyor?
- b. Hayırsa neden yapılmıyor?
4. Eğitim verdiğiniz kurumda farklı etnik köken ve ülkelere mensup öğrencilerin olması konusunda ne düşünüyorsunuz?
- a. Sizi rahatsız eder mi? Neden?
- b. Olumlu mu düşünüyorsunuz? Neden?
5. Çokkültürlü bir üniversite sizce nasıl olmalıdır? Hangi koşulların ya da özelliklerin bulunması gerektiğini yorumlayınız.
6. Bulunduğunuz eğitim kurumunda;
- a. Farklı dil gruplarını kapsayıcı eğitim mevcut mu? Eğitimde resmi dilin, anadilinin ve yabancı dillerin öğretiminde durum nedir? Eksiklikler var mıdır?
- b. Farklı dini gruplar için neler yapılmaktadır? Mevcut durumda din eğitimi, laiklik açısından bir sorun teşkil eder mi? Neden? Çok kültürlü eğitimde dinin yeri sizce nedir?
- c. Cinsiyet açısından dezavantajlı bir durum var mıdır? Neden? Eğitime ulaşmada cinsiyetin bir engel oluşturmaması için neler yapılabilir? Öğrencilerin cinsel yönelimlerinden kaynaklı sorunlar yaşanmakta mıdır? Bu sorunlar nasıl aşılabılır?
- d. Sosyal sınıf farkı gözetilmekte midir? Neden? Fırsat eşitliği açısından gelir düzeyi düşük öğrenciler için neler yapılabilir?
- e. İdeolojik olarak sizden farklı düşünen öğrencilerinize nasıl yaklaşırsınız? Ön yargılı akademisyenlerin olduğunu düşünüyor musunuz?
- f. Engelli bireylerin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Eşit koşullar sağlanabiliyor mu? Engelli öğrenciler için neler yapılıyor?

Şeklinde hazırlanmış olup her soruda farklı başlıklar sorulmuştur.

Sorular yazılırken çokkültürlülüğün kapsadığı unsurlar dikkate alınmış ve bu unsurların akademisyenler cevap verirken anlam güçlüğü yaratmayacak şekilde anlaşılır bir dille yazılmasına dikkat edilmiştir. Sorular hazırlanırken iki uzman görüşü alınmış, görüşmelerin öncesinde belirlenen akademisyenlerden üçüyle pilot

uygulama yapılmıştır. Görüşme formunun adı ‘Çokkültürlü Eğitime İlişkin Akademisyen Görüşleri’ dir.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde, yüz yüze görüşmeler yaparak cevapları yazılı olarak aldım. Bu görüşmeler sırasında görüşmecinin verdiği cevaplar ışığında ek notlar aldım. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra ‘Etik Kurul’a başvuru yaparak görüşme ve onam formunun uygulanmasında etik kurallar açısından bir sorun olmadığı ve uygulayabileceğim iznini aldım ve görüşmeye bu şekilde başladım. Görüşme sırasında katılımcıların gönüllülüğüne önem verilmiş katılmak istemeyenler veya görüşme sorularından bazılarını cevaplamak istemediklerinde engel olunmamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada çalışma grubundaki öğretim üyelerine verilen görüşme sorularının cevapları analiz sürecine geçilmeden önce birkaç kez okunmuştur. Analiz sürecine geçildiğinde cevapların analizi betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu analiz yönteminde cevapları daha dikkat çekici olarak belirtebilmek için alıntılara yer verilir. Bu analiz türünde amaç, “elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır” (Yıldırım ve Şimşek’ten akt. Aktoprak, 2015).

BÖLÜM 4

BULGULAR

Aşağıda farklı yaş gruplarından ve kademedeki eğitim fakültesi Öğretim üyelerinin kendilerine verilen görüşme sorularına verdikleri cevapların sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır. Sorular teker teker okunmuş ve bulgular alıntılarla desteklenmiştir. Sorular başlık olarak yazılmış ve her sorunun altında alıntılara yer verilerek bulgular açıklanmıştır.

Soru 1. Çokkültürlülük sizde neleri çağrıştırmaktadır? Çokkültürlülüğü tanımlamanızı istesem nasıl bir tanım yaparsınız?

Bu soruya verilen cevaplara baktığımızda soruyu cevaplayanların tamamına yakını farklılıklar, farklı kültürler ve de bu farklılıkların ve farklı kültürlerin birlikteliğine, empati durumlarına vurgu yapmıştır.

“Farklı kültürlerin bir araya gelmesi, bir arada olması, birbirlerini kültürel olarak etkilemeleri şeklinde ifade edebilirim. Genel ifade ile toplumu oluşturan bireylerin farklı kültürlerden olması olarak tanımlayabilirim.” (Ö-9)

“Kültürü oluşturan her ögenin bir topluluk içinde ayrım gözetmeksizin temsilidir. Bu farklılıklar, bir bütün içinde anlamlı olmaktadır. Farklılıkların uyumu ve birlikteliği denebilir.” (Ö-3)

“Birçok kültürün bir arada, anlayış çerçevesinde yaşadığı bir kültürel bakış açısı. Çağrışım olarak farklı insanlar, farklı düşünce yapısı, siyaset, birliktelik (farklı grupların) gibi durumlar aklıma geliyor.” (Ö-5)

“Çokkültürlülük; farklı etnik gruplardan insanların etkileşim içerisine girmeleri ile kendi kültürel özelliklerinin diğer gruptan insanlar tarafından öğrenilmesi ve saygı görmesidir. Karşılıklı saygı, tolerans ve empatinin gerekli olduğu bir sosyal çevrenin bulunması gerekmektedir.” (Ö-6)

“Toplumda var olan din, dil, cinsiyet, özel gereksinim, etnik köken, sosyal sınıf gibi farklı unsurların bir arada bulunması ve farklı kültürlerin birlikte yaşaması durumudur.” (Ö-19)

Bu soruya cevap vermeyenlerin sayısı birken, çağrışım yaptığı konular olarak A.B.D ve çokkültürlülüğün göç ögesinden bahsedende bir öğretim üyesi vardır.

“Bana önce A.B.D’yi çağrıştırır. Çünkü çokkültürlülük, genel olarak değişik ülkelerden farklı kültürlere sahip insanların bir yere veya ülkeye göç ettiğinde, orada çokkültürlülük oluşur. Tanım olarak, birden fazla kültürün aynı toplumda, tek bir siyasal birim içerisinde bir arada yaşaması durumudur.” (Ö-17)

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, Çokkültürlüğün genel anlamda ifade edildiği ve açıklandığı görülmektedir. Tanımlamalardan yola çıkılarak yapılacak yorumlarda net bir tanım yapılamasa da kültürel farklılıkların varlığı ilk akla gelen olmuştur. Ancak dezavantajlı gruplar hakkında hiçbir belirtme olmaması ise toplumda büyük bir orana sahip olan kadınlar hakkında yorum yapılmaması ve tanımlamaya kadın katılımcıların dahi eklememiş olması akla gelmediği için mi, yoksa kanıksanmış toplumsal rollerin gereği olarak akla gelmediğini mi düşündürmektedir. Aynı şekilde engelli bireylerin toplumda varlığı bilinse de çokkültürlülük içinde yer alıp almadığına dair bilgilerinin tam olarak olup olmadığı belirlenememiştir.

Soru 2. Çok kültürlü eğitim denince aklınıza neler gelmektedir?

Bu soruya cevap verenlerin tamamına yakını çokkültürlülük sorusuna verdiği cevabın bağlamında hareket etmekle beraber çokkültürlülüğün tanımında yer alan ırk, dil, din ve çoğulculuk gibi öğeleri belirtmekle beraber çok perspektifli ve farklı kültürleri içinde barındıran bir eğitim programından bahsetmektedir.

“Farklı ırklardan, farklı kültürlerden gelen tüm öğrenciler için uygulanan eğitim.” (Ö-1)

“Eğitimde öğrencilerin bireysel ve toplumsal özelliklerinin temel alınmasıdır. Hazırbulunuşluk ve ön öğrenmelerin, kültürel değerlerin öğrenme-öğretme sürecinde dikkate alınmasıdır. Çoğulcu ya da çok perspektifli bir eğitim yaklaşımıdır.” (Ö-3)

“Farklı kültürlerden gelen bireylere yönelik düzenlenmiş eğitim programları.” (Ö-4)

“Farklı etnik gruplardan oluşan öğrenci gruplarına, kendi kültürel özelliklerini de vurgulayabilecekleri eğitim ortamının yaratılması.” (Ö-6)

“Eğitim kurumunda var olan öğrencilerin din, dil, cinsiyet, etnisite, sosyal sınıf vb. özelliklerinin farkında olunması ve farklı kültürlerin birlikte yaşaması durumudur.” (Ö-19)

Öte yandan bu soruya verilen cevapların ikisinde özellikle eğitimcinin rolüne ve farklı hakim olmayan bir kültürden gelmiş olabileceği vurgusu dikkate değerdir.

“Birçok farklı düşünceye sahip kişilere verilmesi gereken eğitim. Karma bir durum ve birbirine anlayış olması gereken ve eğitimi verecek kişinin rolü özellikle çok önemli.” (Ö-5)

“Eğitim alan öğrencilerin farklı kültürlere mensup olmaları/farklı kültürlerden gelmeleri geliyor aklıma ilk olarak ayrıca eğitim veren hocalarında kültürel farklılıkları bulunabilir ve bu eğitimi etkileyebilir.”(Ö-9)

Ayrıca soruya verilen cevapların birinde ortak dil ve anlaşabilmeye özellikle vurgu yapıldığı görülmektedir.

“Herkesin anlayabileceği ve anlaşabileceği bir dilde eğitim verilmesi.”(Ö-14)

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde tam bir çağrışım olamadığı soru 1’e verilen cevaplardan yola çıkılarak daha açık verilebilecek bir soru olmasına rağmen yeteri kadar net cevaplar yoktur. Eğitim programına çokkültürlülüğün yedirilmesini söyleyenlerin sayısı çok azdır. Dil konusunda verilen cevap(Ö-14) incelendiğinde çokkültürlü eğitim ortamında nasıl bir ortak dilden bahsedildiği açık değildir. Çokkültürlü eğitim için öneri getiren düşünürlerin bahsettiği devlet dilinin yanında her bireyin kendi anadilinin eğitimi mi yoksa başka herhangi bir dile yer verilmeden tek bir anadilden mi bahsedildiği açık değildir.

Soru 3. Görev yaptığınız üniversitede çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyor musunuz? Çokkültürlü bir eğitim-öğretim yapıldığını gözlemliyor musunuz?

a. Evetse neler yapılıyor?

b. Hayırsa neden yapılmıyor?

Bu soruya verilen cevapların hepsinde evet çokkültürlü bir yapı vardır demiştir. Ancak cevap verenlerin yarıya yakını Çokkültürlü bir eğitim ve öğretimden bahsedilemeyeceğini belirtmektedir.

“Evet çokkültürlü bir yapı var. Okulun anlayışı Çokkültürlülük karşıtı değil ancak ciddi bir eğitim politikası olduğunda söylenemez. Örneğin Hristiyanların ibadet edeceği bir yer yok. Çokkültürlü/uluslararası öğrenci günleri düzenlenmiyor. Söyleşiler genelde Türkçe veya İngilizce, diğer dillerde çok az. Öğrenci dernekleri (farklı kültürlere ait) çok aktif değil.”(Ö-3)

“Üniversitemizde çokkültürlü bir yapı evet var. Eğitim yapılıyor mu dersem bu pek de olmadığını düşünüyorum. Çünkü maalesef bizden farklı olanları kabullenmek pek kolay bir durum olmuyor. Öncelikle bunu kabullenmek gerekmektedir.”(Ö-5)

“Üniversitemizde çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyorum.”

b- Hayır . merkezi bir sisteme bağı programlar uygulandığı için tek tip bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda üniversite yönetiminin de bu konuda bir çalışması olduğunu düşünmüyor ve gözlemlemiyorum.”(Ö-6)

“Üniversitemizde çokkültürlü bir yapı vardır. Her ne kadar çeşitli uluslardan üniversitemize gelen yabancı öğrenciler kendi kültürlerini yansıtan gösteriler düzenliyorsa da, kanımca bu yeterli değildir.”(Ö-17)

“Hayır yapılmıyor. Üniversitemiz YÖK’e bağı olduğu için belirli bir müfredat dahilinde eğitim vermektedir. Sorun üniversite kaynaklı değil çokkültürlülüğe önem vermeyen müfredat kaynaklıdır.”(Ö-18)

Öte yandan verilen cevapların yarısı ise eğitim ve öğretimden bahsedilebileceğini belirtmektedir.

“Çokkültürlü öğrencilerin İngilizce eğitimine ileriki yıllarda başlayabilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin sayısında artış olmasıyla öğrencilerin kültürlerine yönelik uygulamalarda derslerde fırsat veriliyor.”(Ö-2)

“Farklı kültürle yönelik etkinlikler genelde o kültüre ait geleneksel öğelerin tanıtılması müzik, yemek, ders gibi gösteriler.”(Ö-4)

“Görev yaptığım üniversitede çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyorum. Farklı bölgelerden gelen/farklı kültürlerden gelen öğrencilerimiz var.

Bazı durumlarda çokkültürlü eğitim öğretime yer verildiğini düşünüyorum. Gerek ders içerisinde verilen örneklede gerekse sınıf içinde yapılan uygulamalarda öğrencilerin geldikleri kültüre göre uygulamalarda bunu göz önünde örnekler veya uygulamalarda bunu göz önünde bulundurmak gerekli olabiliyor.”(Ö-9)

“Kimi bölümlerde eğitim dilinin İngilizce olması birçok ülkeden insanları bir araya getirmektedir. Bu kültür çeşitliliği sayesinde özellikle sosyal bölümlerde birçok aktivite düzenlenmekte ve farklı ülkelerin yemek, kıyafet gibi özellikleri tanıtılmaktadır.”(Ö-13)

“Onların Dini bayramlarında tatil verilmektedir.”(Ö-16)

“Çokkültürlü bir eğitim yapılıyor. Farklı kültürle ait unsurlar eğitim-öğretim de kullanılıyor.”(Ö-20)

“Yapılmaktadır. Üniversitenin stratejik planında paydaş grup olarak yabancı öğrenilerinde, eğitim-öğretim faaliyetleriyapılmaktadır.”(Ö-22)

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde başta da belirtildiği üzere tüm cevaplarda çokkültürlü bir yapının olduğu belirtilmekle beraber yarısı çokkültürlü bir eğitim, öğretimin olmadığını belirtirken yarısı ise olduğunu belirtmektedir. Olmadığını belirten cevaplar açısından bakıldığında zaten uygulamada olmadığını müfredatta da yer almadığını belirtmektedirler. Çokkültürlü eğitimin varlığından bahseden cevaplarda ise doyurucu açıklamalar olmadığı görülmektedir.

Soru 4. Eğitim verdiğiniz kurumda farklı etnik köken ve ülkelere mensup öğrencilerin olması konusunda ne düşünüyorsunuz?

a. Sizi rahatsız eder mi? Neden?

b. Olumlu mu düşünüyorsunuz? Neden?

Bu soruya verilen cevapların hepsinde rahatsız etmediği belirtilmiştir. Farklı fikirler ve farklı kültürleri tanıma açısından önem arz ettiği belirtilmektedir.

“Kesinlikle rahatsız etmez. Olumlu düşünürüm. Düşünce ve bilim üretimi farklı bakış açıları ile ilgilidir bence. Dünyanın farklı yerlerinde doğup büyümüş ve belli bir deneyimi bilgi birikimi olan uluslararası öğrenci grubunun yaratıcı bir öğrenme ortamı oluşturacağını düşünüyorum.” (Ö-3)

“Farklı etnik köken ve ülkeden olması beni beni hiçbir zaman rahatsız etmemiştir. Aksine kültürlerarası alışverişin olması taraftarı olmuşumdur.” (Ö-5)

“a. Hayır rahatsız etmez, çünkü farklı etnik kökenli öğrencilerin eğitim görme hakkı var.

b. Olumlu düşünüyorum. Çünkü yabancı ülkelere üniversitemize eğitime gelen öğrenciler ülkelerine döndükleri zaman K.K.T.C’yi dış dünyada tanıtacaklar.” (Ö-17)

Ayrıca bu soruya cevap verenlerin neredeyse hepsi olumlu bulmaktayken cevap verenlerden biri bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz yanları olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

“Bu konuda hiçbir rahatsızlık hissetmiyorum. Bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz yanları olduğunu düşünüyorum. Çokkültürlülüğü zenginlik olarak düşünüyorum ancak bazen kendi aralarında anlaşmazlığa düşebiliyorlar veya kendi kültürlerine yakın insanlarla zaman geçirmeyi tercih ediyorlar. Ancak farklı kültürlerin kaynaşması ve birbirlerinden öğrenmeleri çok hoş ve yararlı.” (Ö-9)

“Olumlu düşünürüm. Özellikle gençlerin farklı kültürlerden haberdar olması gerekiyor.” (Ö-10)

“Olumlu düşünürüm. Çünkü farklı kökenli öğrencilere eğitim verirken hem kendi kültürümüzü onlara yansıtabilir hem de onların kültürlerinden bilgi edinebiliriz.”(Ö-13)

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde rahatsızlık duyulmadığı aksine olumlu olacağı ve yerel öğrencilerin de bundan faydalanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretim üyelerinin kendilerinin bilimsel gelişimleri için faydalı olacağını da belirtmeleri dikkate değerdir.

Soru 5. Çokkültürlü bir üniversite sizce nasıl olmalıdır? Hangi koşulların ya da özelliklerin bulunması gerektiğini yorumlayınız.

Bu soruya cevap verenlerin on ikisi de kısa cevaplarla eşit olanakların verimesinden bahsetmektedirler.

“Her öğrenciye hitap edecek şekilde olanaklar (alternatifler) sunulmalıdır.”(Ö-2)

“Daha kabullenici, ayrıca herkese kendini yetiştirmesi açısından eşit imkanlar tanınmalıdır. Özellikle karma kültürel araştırmalar ve etkinlikler yapılmalıdır.”(Ö-5)

“Her kültür yapısına yönelik eşit olasılıklar sunulmalıdır.”(Ö-10)

Bu soruya cevap verenlerin üçü özellikle dini ihtiyaçlar ve anadil üzerinde durmuştur.

“Çokkültürlü bir üniversitenin, farklı etnik kökenden insanların hem tespiti hem de desteklenmesi için birimlerinin olması gerekmektedir. Bu birimde sosyologlar, psikologlar, din insanları ve sosyal hizmet uzmanları yer almalıdır. Aynı zamanda farklı dini mabedlerin öğrencilere sunulması, önemli kültürel günlerinde gerekli etkinliklerin yapılabilmesi için imkanların sağlanması gerekmektedir.”(Ö-6)

“Çokkültürlü bir üniversitede her inancın ibadet edebileceği ortamların yaratılması gerekmektedir. Kültürlerin kendi kültürlerini anlatabilecekleri faaliyetlerin yapılmasına olanak sağlanmalıdır.”(Ö-7)

“Çokkültürlü bir üniversite toplumu oluşturan farklı kökenlerin özellikle dini ve anadil içeren bölümleri her farklılığa göre öğrencilere sunmalıdır. Aynı zaman da toplantı ve etkinliklerle farklı kültürlerin bir arada yaşamaya alıştırılması gerekir.”(Ö-18)

Bu soruya cevap verenlerin üçü ise sosyal hayatın önemi ve aktiviteler yapılarak kaynaştırmanın sağlanmasının üniversiteler için çok önemli olduğunu belirtmektedirler.

“Eğitimcilerin her kültüre karşı duyarlı ve saygılı olması önemli. Eğitim verirken ve öğrencilerle iletişime geçerken kültürel özelliklerine dikkat edilemesi lazım. Bu durumda okulda var olan farklı kültürel yapılar hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Bunun yanında üniversitelerin öğrencilerin farklı kültürel ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olması gerekmektedir(yemek, aktiviteler, barınma..).”(Ö-9)

“Üniveristedeki eğitim ve sosyal ortamlar onlara göre düzenlenmelidir. Sosyal aktiviteler, Eğitim programları ve bilimsel çalışma ortamları olmalıdır.”(Ö-15)

“Üniversite’deki eğitim ve sosyal ortamlar buna göre düzenlenmelidir. Örneğin kafeterya, dış mekanlar, sınıflar, spor salonları buna göre düzenlenmeli farklı sosyal sınıftan, farklı dillerden bireyler veya engelli bireyler her ortama baskı veya engel olmadan rahatça katılabilmelidir. Çokkültürlü sosyal ve bilimsel aktiviteler artırılarak öğrenciler arası ilişkiler attırılmalı saygı ve uyum artırılmalıdır.”(Ö-19)

Bu soruya cevap verenlerden biri ise öğretim üye ve görevlilerinin kendi kökeni ne olursa olsun tüm öğrencilere eşit davranılması ve kaynaştırarak kültür aktarımından bahsetmektedir.

“Çokkültürlü üniversitede öncelikle öğretim elemanlarının hangi kökenden olursa olsun tüm öğrencilerine eşit davranması temel koşul olmalıdır. Öğrencilerin kaynaşmasını ve kültürlerini birbirlerine aktarmalarını öngörüyorum.”(Ö-17)

Bu soruya cevap verenlerin ikisi ise eğitimin içinde yer alması gereken tolerans eğitimine dikkat çekmektedirler.

“Dil, din, sosyo ekonomik durum, cinsiyet, kültür gibi özelliklerde çeşitliliğinin olmasıdır. Özellikle ideoloji/dünya görüşü belirleyicidir. Her görüşün temsili ve tolerans, demokratik duruş olmalıdır.” (Ö-3)

“Çokkültürlü bir üniversite

- 1. Çoklu bakışı harmanlamalı.*
- 2. Dil eğitimine*
- 3. Tolerans eğitimi için hizmet içi eğitim.”(Ö-22)*

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde çalışma grubundaki cevaplayıcıların hepsinde bir öneri olduğu lakin kimi cevaplayıcıların konuyu tam olarak açıklayamadığı görülmektedir.

Soru 6. Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

a. farklı dil gruplarını kapsayıcı eğitim mevcut mu? Eğitimde resmi dilin, anadilinin veya yabancı dillerin öğretiminde durum nedir? Eksiklikler var mıdır?

“Farklı dillerden öğrenciler var. Dil çeşitliliği kendini hissettiriyor. Öğretimde Türkçe ve İngilizce temel alınıyor. Yapılması gereken filoloji bölümlerini etkin kılmak ve seçmeli dersler aracılığıyla çok dilliliği pekiştirmek olmalıdır.” (Ö-3)

“Kurumda yabancı dil olarak İngilizce eğitimi var. Bunun dışında her verilen eğitim Türkçe olarak verilmektedir. İngilizce eğitimde biraz daha çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Kapasitesi dile daha yetkin eğitimcilerin bu görevleri üstlenmesi önemli.” (Ö-5)

“Eğitim fakültesinde görev yaptığım için; eğitim dili Türkçe’dir. Dil öğretimi dışındaki bölümlerde yabancı dil dersi dışında farklı dilde eğitim yoktur. Öğrenci profili incelendiğinde ise Arapça, Kürtçe gibi dillerin anadil olduğu öğrenciler gözlemlenmektedir. Öğretmen yetiştirme sistemi içerisinde ele alınması gereken bir konu olduğunu söyleyebilirim.” (Ö-6)

“Verilen eğitim Türkçe ve İngilizce dillerde verilmekte. Türkçe Öğretimde bir problem olduğunu düşünmüyorum ancak İngilizce eğitimcilerin yeterli seviyede olduğunu düşünmüyorum İngilizce eğitim verebilecek akademisyenlerin artması gerekmekte.” (Ö-9)

“Kurumumuzda eğitim dili İngilizce ve Türkçe’dir ve öyle kalmalıdır. Fakat isteğe bağlı olarak farklı dillerde de dersler açılmalıdır ve kurumumuzda açılmaktadır. Örnek: Fransızca, Latince, Almanca, Yunanca vs.” (Ö-14)

“Evet mevcuttur. Eğitimde kanımca anadilde yapılan eğitimin öncelikli olması şarttır. Yabancı dillerin de öğrenilmesi ve öğretilmesi öğrencilerin ufkunun genişletecek ve onlara globalleşen dünya da yardımcı olacaktır.” (Ö-17)

Verilen cevaplar incelendiğinde cevaplayıcıların farklı dil gruplarına değinmediği daha çok yabancı dil üzerinden cevaplar verildiği görülmektedir. Öte yandan farklı dil gruplarının kapsamadığını belirterek yabancı dil ve anadil eğitimi üzerinden cevaplamışlardır. Anadil eğitimini de sadece Türkçe üzerinden cevaplandığı gözlenmektedir. Öte yandan Ö-14’ün cevabı incelendiğinde ‘kurumumuzda eğitim dili İngilizce ve Türkçe’dir ve öyle kalmalıdır’ şeklinde verdiği cevapta farklı olana karşı bir savunma mekanizması olduğu kanısına varmamamıza yol açabilmektedir.

b. farklı dini gruplar için neler yapılmaktadır? Mevcut durumda din eğitimi, laiklik açısından bir sorun teşkil eder mi? Neden? Çok kültürlü eğitimde dinin yeri sizce nedir?

“En hassas konudur. Din çokkültürlülük laiklik temelinde alınmalı. Ahlak, dinden ayrılmalı ve dini öğretiler gönüllülüğe dayandırılmalı. Okullarda farklı dinden ve ateist insanların bir arada uyum içinde yaşayabilecekleri anlatılmalı. Üniversitemizde din konusunda sıkıntı olmadığını düşünüyorum.” (Ö-3)

“Din farklı bir konudur. Bana göre eğitimin içinde yer almamalı. Her bireyin kendi inancı eğitim ile ilişkilendirilmemeli. Eğitim din konusunda bir görev veya bir sorumluluk almamalıdır.” (Ö-4)

“Fakülte içerisinde bazı akşamlar Hristiyan öğrencilerin koridorlarda ya da sınıflarda ilahiler söylediklerini gözlemlemekteyim. Üniversite kampüsünde camimescid dışında herhangi başka bir ibadet alanı görmedim. Din eğitiminin, iyi planlandığı sürece laiklik açısından bir sorun teşkil ettiğini düşünmüyorum. Dinin etnik köken gibi çokkültürlülüğün bir boyutu olduğunu düşünüyorum. O yüzden çokkültürlü eğitimde yeri önemlidir.” (Ö-6)

“Hoşgörü çerçevesinde her dinin ibadet edebilme hakkı olduğuna inanıyorum. Din eğitimi amacından sapmadıkça laiklik açısından engel teşkil etmez diye düşünüyorum. Çokkültürlülükte din de önemli olacaktır. Her grubun da birbirine saygı göstereceği ortamlar yaratılmalıdır.” (Ö-7)

“Farklı dini gruplar için ihtiyaca uygun ibadet edebilecekleri yerlerin olması lazım. Her birey almak istediği eğitimi seçme konusunda özgürdür. Din eğitimi doğru verildiği sürece bir sorun olacağını düşünmüyorum. Din’de çokkültürlü yapının bir parçası göz ardı edilemez saygı gösterilmeli.” (Ö-9)

“Farklı dini grupların ibadet yapmalarını sağlayacak kolaylıklar sağlanmalıdır. Din eğitimi laiklik açısından bir sorun yaratmaz. Özellikle dini istismarı ve yobazlığı önler. Çokkültürlü eğitimde her etnik grubun dinine saygı duyulmalıdır.” (Ö-17)

“Üniversite düzeyinde (teoloji fakülteleri hariç) bir din eğitiminin verilmesi doğru değildir. Ancak dinini özgürce yaşamak isteyen her gruptan insana yeterli imkanlar sağlanmalı ve dini ibadetleri engellenmemelidir. Daha alt eğitim kurumlarında din eğitimi illa ki verilecekse neye göre verilecek. Çokkültürlü bir yapıda tek tip bir din eğitimi kesinlikle yanlıştır ve kısıtlayıcıdır.” (Ö-19)

Altıncı sorunun bu şikkına verilen cevaplar incelendiğinde bulunan üniversitede mekânsal imkanların tek bir din için kullanıldığı gözlemlenmektedir. Farklı bir din için iabdethane bulunmadığı anlaşılmaktadır. Laiklik açısından ise iyi bir planlama ile hiçbir sorun teşkil etmeyeceği belirtilmiştir.

c. cinsiyet açısından dezavantajlı bir durum var mıdır? Neden? Eğitime ulaşmada cinsiyetin bir engel oluşturmaması için neler yapılabilir? Öğrencilerin cinsel yönelimlerinden kaynaklı sorunlar yaşanmakta mıdır? Bu sorunlar nasıl aşılabılır?

“Evet var. Kız öğrenciler dezavantajlı. Kadınların kanıtlama, erkeklerle aynı düzeyde olduğunu göstermeye çalışıyorlar . Ataerkil yapı içselleştirilmiş, aile eğitimi erkek odaklı bir anlayışta. Bunu değiştirebilmek için akademide kadın yöneticilerin ya da toplumsal cinsiyet duyarlılığı olan akademisyenlerin olması önemlidir. YÖK-YÖDAK’da iş düşünüyor.”(Ö-3)

“Maalesef az da olsa kadınlar için dezavantaj var. Her yerde olduğu gibi kadınlar bazı durumlarda engellenmektedirler. Halbuki her noktada eşit imkanlar sağlanmalıdır. Cinsel yönelimle ilgili sorunlar yaşanmaktadır ama bu durumlar çok kabullenici olunmadığı için çevre tarafından daha dışlanır bir duruma geliyor. Bu alanda dersler olmalı, kaynaştırıcı etkinlikler yapıp mesajlar verilmeli.”(Ö-5)

“Cinsiyetin herhangi bir dezavantaj yarattığını düşünmüyorum. Öğrenci sayılarına bakıldığı zaman (Kendi bölümümde) kadın öğrencilerin %60 civarında bir oranda olduğunu söyleyebilirim. Cinsel yönelimle ilgili yaşanan sorunların toplumsal kökenli olduğunu düşünüyorum. Üniversitenin ise kurumsal anlamda farkındalık yaratıcı hizmetlerde bulunması gerekmektedir.”(Ö-6)

“Üniversitemiz açısından dezavantajlı bir durum yoktur. Eğitime ulaşmada cinsiyetin engel oluşturmaması gerekir. Öğrencilerin cinsel yönelimlerinden kaynaklı sorunlar yaşanmıyor. Her birey, cinsiyet gözetilmeden birbiriyle eşittir.”(Ö-17)

“Kurumumda kız-erkek açısından kesinlikle bir ayrım yoktur ve her cinsiyet rahatça eğitim alabilmektedir. Cinsel yönelimlerle ilgili yeterli bilgi ve gözlemim olmamıştır. Ancak sanırım herkes rahatça eğitim alabiliyor.”(Ö-19)

“Cinsiyet ayrımı eğitimin her kademesinde mevcuttur. Kültürel yapı bu ayrımı yaşatmaktadır. Kadınların tamamı ayrıma maruz kalmaktadır.”(Ö-22)

Bu şıkka verilen cevaplar incelendiğinde kurum bünyesinde cinsiyet sorunu olmadığını belirtenler cevapların neredeyse hepsini kapsamaktadır. Neden kaynaklanmadığına dair ise açıklamaların yetersiz olduğu gözlenmektedir. Ayrıca cinsel yönelim açısından bir dezavantaj olup olmadığı konusunda net bir şekilde yanıt verilememesi toplumsal olarak baskılanan unsurların kendini ifade etmede zorlandıklarında bir göstergesi olabilir.

d. Sosyal sınıf farkı gözetilmekte midir? Neden? Fırsat eşitliği açısından gelir düzeyi düşük öğrenciler için neler yapılabilir?

Verilen cevaplardan neredeyse hepsi hayır şeklinde cevap vererek soruyu cevaplamış ve açıklamaya gitmemiştir. Açıklamaya gidenler ise aşağıdaki gibidir.

“Sosyal sınıf elbette önemli bir sorun. Okul ücretli olduğundan belli bir kesime yönelik. Burslar veriliyor ancak yeterli değil. Fırsat eşitliği için okul yönetimi çaba harcamalı. Gelir düzeyi düşük ama başarılı öğrencilere barınma, beslenme, ulaşım bursları sağlanmalı.”(Ö-3)

“Sosyal sınıf farkı gözetildiğini düşünmüyorum. Kendi bölümümde çok farklı gelir düzeyinden öğrenciler bulunmaktadır. Öğrencilere akademik, sanatsal ve kişisel becerilerine göre davranıldığını söyleyebilirim. Gelir düzeyi düşük öğrenciler için KKTC’de yaşamının ciddi bir sorun olduğunu düşünüyorum. Devlet eliyle bir takım politikalar geliştirilmelidir.”(Ö-6)

“Sosyal sınıf farkı gözetilmediğine inanırım. Fırsat eşitliği için ilgili öğrencilere destek sağlanabilir.”(Ö-8)

“Sosyal sınıf farkı gözetilmiyor. Her öğrenci eşittir. Eşit eğitim alma hakkı vardır. Gelir düzeyi düşük öğrencilerimiz için çalışabilecekleri uygun işlere istihdam edilmeleri konusunda onlara yardımcı olunabilir. Burslar verilebilir veya okul kitapları temin edilebilir.”(Ö-9)

“Böyle öğrenciler için gerek okullardan gerekse hayırseverlerden burs imkanı sağlamak iyi olur.”(Ö-16)

Bu şıkka verilen cevapların ise 6 tanesinde sosyal sınıf farkı gözetildiği belirtilmektedir.

“Evet gözetilmektedir. İş fırsatı sunulabilir(yarı zamanlı).”(Ö-10)

“Az da olsa sosyal sınıf farkı gözetiliyor. Zengin öğrencilerin üniversiteye özel arabaları ile gelmeleri, gelir düzeyi düşük öğrenciler üzerinde biraz burukluk yaratır. Bunun önüne geçmek için en büyük görev öğrenci klüplerine düşer.”(Ö-17)

“Evet. Maalesef bu sıkıntı öğrenciler arasında bariz şekilde hissediliyor.”(Ö-21)

Verilen cevaplar incelendiğinde gözümüze ilk çarpan okulda böyle bir ayırımın yapılmadığına dair kesin inanç olmuştur. Cevaplayıcılardan çok azı bu soruya cevap verirken fark gözetildiğini belirtmiş ancak bunun düzeyinin ise düşük olduğuna vurgu yapmıştır. Öte yandan böyle bir algının oluşmasındaki sebep okulun ücretli olmasından dolayı genellikle belli bir gelir düzeyinin üstündeki ailelerin çocuklarına hitap etmesinden kaynaklı olabilir. Ancak bilinmesi gereken şöyle bir gerçekte vardır ki gelir düzeyi belli bir ortalamanın üstünde olan ailelerin çocukları

kendi aralarında da kademelere ayrılmış olabilir bununda kendini okulda daha çok kendini özel araçların belirlediği bir statü üzerinden yansıtıldığı çıkarımı yapılabilir(bkz. Cevap Ö-17). Ayrıca bu öğrencilerin toplumsal olarak kendilerini ‘geri’ görmelerinden kaynaklı olarak psikolojik olarak bu durumu gün yüzüne çıkartmak istemiyor olabilirler. Bunun bir özgüven sorunu da olduğu unutulmamalıdır. Bu duruma dair çözüm önerilerinde ise daha çok burs imkanlarından bahsedildiği göze çarpmaktadır.

e. İdeolojik olarak sizden farklı düşünen öğrencilerinize nasıl yaklaşılırsınız? Ön yargılı akademisyenlerin olduğunu düşünüyor musunuz?

Verilen cevaplar incelendiğinde cevap verenlerin hepsi toleranslı ve ön yargısız yaklaşıtlarını belirtmişlerdir. Kısmende olsa bu şekilde davranmayan ön yargılı akademisyenlerin olduğundan bahsetmektedirler.

“Ön yargılı meslektaşlarım var ne yazık ki. Farklı düşünenlere toleransım var ancak şiddet eğilimi olan, ötekileştiren üniversite öğrencileri ile tartışıyorum. Öğretmen olacak kişilerin böylesine bir yapıda olmamaları için çaba harcıyorum, farkındalık sağlamak istiyorum.”(Ö-3)

“Benim için farklı ideolojilerden insanları anlamaya çalışmak neden o şekilde düşündüklerini çözümlemeye çalışmak keyifli bir süreçtir. Kendi bölümümde bu tarz bir yaklaşım görmedim.”(Ö-6)

“Saygıyla karşılarım. Ön yargılı öğretmenlerin sayıca çok az olduğuna inanıyorum. Olanlarında bu düşüncelerini açığa vurduklarına şahit olmadım.”(Ö-8)

“Benim için herkesin kendine göre bir bakış açısı bulunuyor. İdeolojisi, inançları. Bunun için kimseyi yargılamam, her birey istediği gibi düşünmekte özgürdür. Zaten her bireyin tamamen aynı düşünmesi mümkün değil. Ön yargılı akademisyenlerin olduğunu düşünüyorum.”(Ö-9)

“Ön yargılı akademisyen çok var. Öğrencilere de yol gösteririm.”(Ö-10)

“İdeolojik olarak benden farklı düşünen öğrencilerime gayet ılımlı bir şekilde yaklaşıyorum. Ön yargılı akademisyenlerin çok az bir kesimi yarattığı ama bunların öğrenciler üzerinde bir baskısı olmadığını düşünüyorum.”(Ö-17)

“Ben her kültürden ve sınıftan insana her zaman eşit mesafede durmaktayım. Ancak mutlaka ki benim gibi düşünmeyen ve davranmayan akademisyenler vardır.”(Ö-19)

Öte yandan cevaplayıcılardan birkaçı ön yargılı davranmamakla beraber durumu sınıf yönetimi açısından değerlendirerek sınıf içinde konuşulmaması gerektiğini belirtmektedirler.

“İdeolojik olarak benden farklı düşünen öğrencilere farklı yaklaşmam. Düşünce özgürlüğü olduğunu unutmamak gerekir. Ancak sınıf içinde tartışma yaratmalarına olanak sağlamamak gerekir.”(Ö-15)

“İdeolojisi benim için önemli değildir, yeter ki sınıfta bunları dile getirmesin.”(Ö-16)

Verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin farklı ideolojilerde olması zenginlik olarak görülmekte ve akademisyenlerin ön yargısız yaklaştıkları en azından bunun için çabaladıkları belli olmaktadır. Bu durumun böyle olması çok yönlü bakabilen öğrencilerin varlığını desteklerken sınıf ortamında konuşulmamasını isteyenlerin bu çok yönlü bir bakışı kazanmada baskılayıcı konumda olabileceklerini gösterebilir. Sınıf düzenini bozmadan ve ders içeriğini geri bırakmadan yapılan tartışmaların kişisel ve öğrenci gelişimine olumlu yönde etkisinden bahsetmek mümkündür.

f. Engelli bireylerin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Eşit koşullar sağlanabiliyor mu? Engelli öğrenciler için neler yapılıyor?

“Pek bir şey yapılmıyor. Asansör yok sınavlarda sıkıntı oluyor. Görme engelliler ve işitme engelliler çok zorlanıyor. Yüksek öğretimde özel eğitim politikaları oluşturulmalı. YÖDAK, üniversitelere belli yaptırımlar uygulamalı.”(Ö-3)

“Engelli bireyler için ise ne mimari ne de dersler açısından herhangi bir destek olduğunu düşünmüyorum. Soru üzerine düşündüğümde bu güne kadar herhangi bir etkinlik, destek vb. yapıldığını görmedim(üniversite tarafından).”(Ö-6)

“Maalesef engelli öğrenciler için hiçbir düzenleme mevcut değil. Bu çok üzücü ayrıca utanç verici. Fakültelerin engelli öğrencilere göre düzenlenmesi lazım. Asansörler, rampalar, uygun sınıflar... Eşit şekilde eğitim alabilecekleri koşullar sağlanmalı. Otobüslerin düzenlenmesi lazım. Uygun materyallerin kullanılması lazım. Yolların, binaya giriş-çıkışların düzenlenmesi lazım. Ancak şu anda hiçbirşey yapılmıyor.”(Ö-9)

“Maalesef kurumumuzda pek çok fakülte binasında engelli asansörü veya engelli seti yoktur. Engelli öğrencilere sorun olmaktadır.”(Ö-15)

“Engelli öğrenciler için, ulaşım araçlarından, binalarda bazı tadilatlarla onlara eşit koşullar sağlayabiliriz.”(Ö-17)

“Özel gereksinimli öğrenciler için yeterli fiziki-sosyal şartların sağlandığını söylemek mümkün değildir. Burada özellikle kastedilen engelli grubu ortopedik engelliler olmalıdır. Onların rahatça her mekana veya binaya giriş çıkış

yapabildiğini söyleyemeyiz. Belki fiziki şartların iyileştirilmesi yanında engelli bireylere uzaktan eğitim fırsatı sağlanabilir.”(Ö-19)

Verilen cevaplar incelendiğinde bulunulan üniversitenin engelli bireyler için kesinlikle eksiklikler barındırdığı açık bir şekilde görülmekteyken. Neler yapılabileceği konusunda verilen cevapların ise sadece mekânsal düzenlemeyle ilgili olduğu görülmektedir. Cevaplarda engelli olmayan öğrencilerin engelli bireylerle eğitim alırken nasıl yönelendirileceği ve bu duruma dair nasıl eğitimler verilmesi gerektiğine dair fikirler hiç belirtilmemiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇ- TARTIŞMA- ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın bu kısmında çalışma grubuna yöneltilmiş görüşme sorularının her biri üzerinden başkaları bu sorulara dönük neler söylemiştir biz verilen cevaplarda ne bulduk ? sorusu cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

1. Soru: *Çok kültürlülük sizde neleri çağrıştırmaktadır? Çokkültürlülüğü tanımlamanızı istesem nasıl bir tanım yaparsınız?*

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde Çokkültürlülüğün genel anlamda bilindiği görülmekle beraber, tanımlamaların literatür bağlamında yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Genel anlamda çokkültürlülüğün içinde barındırdığı unsurların başta ‘Kültür’ olmak üzere bunu takip eden Irk, Etnisite, Dilsel farklılıklar ve gruplar, Cemaatler, Dinsel gruplar ve Dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan ‘kadınlar, LGBTİ bireyler, fiziksel ve zihinsel engelli bireyler, sosyal sınıflar’ olduğu bilinmektedir. Çarpar (2012), Çokkültürlü Bir Toplumda Antropolojinin Önemi çalışmasında çokkültürlülük politikaları, farklı etnik, dinsel ve dilsel toplulukların bir arada yaşadığı devletlerdeki tekkültürlülük politikalarına tepki olarak doğmuş olabileceğini belirtir. Çokkültürlülüğün, bir ülkede var olan farklı etnik, dinsel ve dilsel grupların kendi kültürlerini yaşamaları, yaşatmaları, onu kamusal ve özel alanda kullanmaları hakkını ifade ettiğini dile getirmektedir. Tanımlamalara baktığımızda cevaplayıcılardan pek azının genel tanımlamada yer alan unsurlara yaklaştığını söylemek yanlış olamayacaktır. Çarpar (2012) yine aynı eserinde çokkültürlülüğün, etnik, dinsel ve dilsel grupların yanı sıra cinsellik, cinsel eğilim, yaş, sınıfsal durum, dini/manevi yönelim ve diğer kültürel boyutları kapsayacak şekilde de kullanıldığını da eklemektedir. Cevapları incelediğimizde tanımın genel içeriği oluşturamadığı görülmekle beraber cevaplayıcılar açısından neredeyse ortak olanın kültürel farklılıkların varlığıdır diyebiliriz. Ancak dezavantajlı gruplar hakkında hiçbir belirtme olmaması ve de toplumda büyük bir orana sahip olan kadınlar hakkında yorum yapılmaması ve tanımlamaya kadın katılımcıların dahi eklememiş olması akla gelmediği için mi yoksa kanıksanmış toplumsal rollerin gereği olarak mı akla gelmediğini düşündürmektedir. Bu durumu çalışmamız

açısından yadsımamız çok zordur. Bahsettiğimiz kesimin kimi oranlamalara göre %50 civarı hatta aşkın olabileceği düşünülünce de durumun önemi ortaya çıkmaktadır. Tabi ki bu durumun tanımı bilmemeklede alakalı olabileceğini bilsek bile bütün cevaplayıcıların atlamış olması gerçeğini değiştirmemektedir. Aynı şekilde engelli bireylerin toplumda varlığı bilinsede çokkültürlülük içinde yer alıp almadığına dair bilgilerinin tam olarak olup olmadığı belirlenememiştir. Engelli bireylerin tanımlamalarda yer almaması dezavantajlı grupların içinde en belirgin olabilecek grubun aslında genel bakış açısından uzakta olduğu ve dezavantajlı konumlarının eğitimciler arasında bile yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Cevapların geneline baktığımızda dezavantajlı grupların tanımda kendilerine yeteri kadar yer bulamadığı gerçeği bu iki örnek üzerinden rahatlıkla söylenebilmekte ve bu durumun arz ettiği önemin farkına varmamız gerekmektedir. Cevaplayıcıların kültürel farklılıkların farkında olmaları güzel olmakla beraber tanımda farklılıkların yarısına bile yer verememiş olmaları düşündürücüdür. Verememiş olmaları diyoruz çünkü soruların yöneltildiği zamana kadar yeteri kadar dikkate almamış olabilecekleri ve daha önceleri aldıkları eğitimde buna yer verilmemiş olması bunun içinde öğretim üyelerinin bu konuya dair farkındalıklarının gelişmemiş olabileceklerini gösterebilir. Tabii ki bu durum sadece tanımlamada kalıp uygulamada farkındalıklarının yüksek olma ihtimallerini göz ardı etmek doğru olmayacaktır. Öte yandan soruya verilen cevaplar incelendiğinde soruyu cevaplayanların tamamına yakını farklılıklar, farklı kültürler ve de bu farklılıkların ve farklı kültürlerin birlikteliğine, empati durumlarına vurgu yapmıştır. Bu da az önce örneklerini verdiğimiz grupların bahsedilmese bile farkında olunabileceklerini de düşündürmektedir. Ayrıca empati duygusunun ön plana çıkarılmasında çalışmamız açısından önem arz etmektedir. Toplumsal birliktelik ve empati duygusunun beraber, çokkültürlülüğün herhangi bir alanda yaşayabilmesinin dayanak noktalarından olduğu düşünülürse daha da önem kazanmaktadır. Tanımlamalarda genel anlamda bir eksiklik olsa da, cevaplayıcıların empati ve birlikte yaşamı öne çıkarması iyi niyetle yaklaşılarak davranıldığını gösterebilir.

2. Soru: . Çok kültürlü eğitim denince aklınıza neler gelmektedir?

Bu soruya verilen cevapları 1. soruya verilen cevaptan bağımsız düşünmemiz mümkün olmayacaktır. Çünkü çokkültürlülük politikasının devamlılığını sağlayacak eğitim olacaktır. Cevapların bağlı olmasını da cevaplayıcıların 1. soruya verdiği cevaplarda aslında konuya hakimiyetleri ne kadarsa çokkültürlü eğitim hakkındaki görüşleride o kadar olacaktır. Buradan yola çıkarak araştırmacıların neler söylediği ve bizim çalışma grubumuzdan ne gibi çıkarım yaptığımıza bakmamız gerekli. Parekh, çokkültürlü eğitim için: “Entelektüel merak, özeleştir, savları ve kanıtları değerlendirip bağımsız bir karar oluşturabilme, başkalarına saygı, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine duyarlı olma ve etnomerkezci bir anlayıştan uzaklaşma amacına yönelik yürütülen faaliyetlerdir.” demektedir (Parekh’ten akt. Başbay ve Bektaş, 2009). Gay, çok kültürlü eğitimin temel amaçlarını ‘eğitimde eşitlik ve başarı, değerleri ve tutumları açıklama, çok kültürlü sosyal yeterlilik, temel yetenek kazanımı, kültürel ve etnik okuryazarlığı geliştirmek ve kişisel gelişim olarak sıralamıştır’(Gay’den akt. Demircioğlu ve Özdemir, 2014). Çalışma grubumuz açısından baktığımızda ise cevap verenlerin tamamına yakını çokkültürlülük sorusuna verdiği cevabın bağlamında hareket etmekle beraber çokkültürlülüğün tanımında yer alan ırk, dil, din ve çoğulculuk gibi öğeleri belirtmekle beraber çok perspektifli ve farklı kültürleri içinde barındıran bir eğitim programından bahsetmektedir. Ancak cevap verenlerin az bir kısmının bu cevabı vermesi aslında ilk sorudaki eksik bilgidен kaynaklanmaktadır. Her cevaplayıcının bağlantılandığı bir unsur mevcut olmakla beraber daha çok farklı kültürlerin beraber eğitim almalarına dönük bilgiler vermişlerdir. Öte yandan verilen cevaplar eğitimin içeriğinde yer alan unsurları neredeyse hiç içermemektedir. Belirli cevaplarda ise yöneticilerin ve öğretmenlerin rolüne değinilsede uygulamada neler olması gerektiğine değinilmemesi göz ardı edilemez. Öte yandan cevaplarda ortak dil olması gerektiğinin öne çıkarıldığını görmekteyiz. Bu durumun nedeninin bulunulan ülkenin kodlarından kaynaklandığını düşündürmektedir. Bulunulan ülkede tek tip bir kültür anlayışından kaynaklı çokkültürlülük uygulamalarının uygulanmadığını, aslında bu drumunda eğitim sisteminin eski tip verilerle ilerlemesinden ve çokkültürlülüğe yeterince yer verilmemesinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Belirli bir korkunun da olduğu görülmektedir. Ancak çok açık olarak belirtmemektedirler.

Ortak dilden bahsederken ya da anlaşılabilir bir dil bahsinde sadece farklı bir dil olarak İngilizceden bahsedilmiş olması baskın kültürün dilinin ön plana çıkarıldığının bir göstergesidir denilebilir. Diğer kültürlerin kendi anadilinde eğitim almaları konusunda çok açık belirtilmesinde belirli bir ön yargının olabileceği belirmektedir. Uluslararası sözleşmelerde bulunan tanımlamalarda özellikle bahsedilen ise ayrımcılığın yani hiç kimsenin rengine, diline, ırkına, cinsiyetine, dinine, sosyal statüsüne göre ayırım gözetilmeksizin eğitim hakkından yararlanabilmesinden bahsedilmektedir (Aktoprak, 2015). Bu durum uluslararası alanda eğitim ve kültür konusunda dikkate alınan teşkilat olan UNESCO’nun 1966 yılında yayımladığı “Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirgesi (UAKİİB)” 1’inci maddesinde şu noktalara değinilmektedir:

“Her kültürün, saygı görmesi ve korunması gereken bir saygınlık ve değeri vardır. Her halkın, kültürünü geliştirmek hakkı ve ödevidir. Zengin değişkenliği ve çeşitliliğiyle ve karşılıklı etkileşimleriyle her kültür bütün insanlığa ait ortak mirasın bir parçasını oluşturur” (Başbay ve Bektaş, 2009)

Bu bahsedilenlerden de anlaşılacağı üzere kültürel değerler ve farklı kültürler yaşatılması ve korunması gereken ortak miraslardır. Bunun yaşatılmasını sağlamak içinde en uygun yolun eğitimde sağlanacak eşitlik ve ayrımcılığın önüne geçilmesi ayrıca en temel haklardan birisi olan eğitimin herkese ulaştırılması ama bu ulaştırılırken egemen gücün kültürünün dayatılması değil çokkültürlü bir eğitim anlayışının geliştirilerek bu hakkın ulaştırılması hedefler arasındadır. Ancak soruya verilen cevaplar incelendiğinde buna dair net açıklamalar getirilememiştir. Eğitim programına çokkültürlülüğün yedirilmesini söyleyenlerin sayısı çok azdır. Dil konusunda ise çokkültürlü eğitim ortamında nasıl bir ortak dilden bahsedildiği açık olarak belirtilmemiştir. Çokkültürlü eğitim için öneri getiren düşünürlerin bahsettiği devlet dilinin yanında her bireyin kendi anadilinin eğitimi mi yoksa başka herhangi bir dile yer verilmeden tek bir anadilden mi bahseldiği açık değildir. Yukarıda değindiğimiz gibi bulunulan ülkenin baskın dili haricinde herhangi bir yerel dilin eğitiminden bahsedilmemeye dikkat edildiği görülmektedir. Bunu da daha çok ‘anlaşılabilir dil’ ya da ‘ortak dil’ diyerek ayrıntıya girilmeden, olması gereken

diye belirtilmiştir. Bu durum aslında eskiden beri süre gelen tek tip eğitim sisteminin kişilere yansımış hali olarak gözümüze çarpmaktadır.

3. Soru: *Görev yaptığınız üniversitede çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyor musunuz? Çokkültürlü bir eğitim-öğretim yapıldığını gözlemliyor musunuz?*

a. Evetse neler yapılıyor?

b. Hayırsa neden yapılmıyor?

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde çıkaracağımız sonuç çalışmanın yapıldığı üniversiteyle ilgili bir soru olmasından kaynaklı özgün bir sonuç barındırmaktadır. Çalışma grubunda bulunan cevaplayıcıların hepsi bulunan üniversitede evet çokkültürlü bir yapı vardır demiştir. Ancak cevap verenlerin yarıya yakını çokkültürlü bir eğitim ve öğretimden bahsedilemeyeceğini belirtmektedir. Öte yandan cevap verenlerin yarısı ise eğitim ve öğretimden bahsedilebileceğini belirtmektedir. Olmadığını belirten cevaplar açısından bakıldığında zaten uygulamada olmadığını müfredatta da yer almadığını belirtmektedirler. Çokkültürlü eğitimin varlığından bahseden cevaplarda ise doyurucu açıklamalar olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak çalışmanın yapıldığı üniversitenin çokkültürlü bir yapıda olduğuna rahatlıkla ulaşılmakta. Üniversiteninse bu duruma yanıt olmakta başarılı olmadığı sonucuna varılabilir. Çünkü böyle bir eğitimin olanağının mevcut olduğunu söyleyenlerde çok net olarak yapılan etkinliklerin ne olduğunu belirtememiştir. Cevaplayıcıların yarısının yapmış olduğu bu yetersiz açıklamalar diğer yarının söylemiş olduğu ‘çokkültürlü eğitim ortamı yoktur’ cevabıyla birleşince böyle bir ortamın mevcut olmadığı tespitinin daha doğru bir yaklaşım olduğunu düşündürmektedir. Ez cümle çalışma grubunun verdiği tüm cevaplar ışığında çokkültürlü eğitim açısından bulunan üniversitede yeterli uygulamaların bulunmadığı tespitini yapmanın yanlış olmadığı kanısına varabilmekteyiz.

Soru 4. *Eğitim verdiğiniz kurumda farklı etnik köken ve ülkelere mensup öğrencilerin olması konusunda ne düşünüyorsunuz?*

a. Sizi rahatsız eder mi? Neden?

b. Olumlu mu düşünüyorsunuz? Neden?

Bu soruda da cevaplayıcıların kişisel görüşleri üzerinden çıkarsama yapmamız gerekmiştir. Bu durum sorunun özgün cevapları olacağını göstermektedir. Çalışma grubumuzda bu soruya verilen cevapların hepsinde böyle bir durumun rahatsız edici olmadığı belirtilmiştir. Hatta bu durumun farklı fikirler ve farklı kültürleri tanıma açısından önem arz ettiğini belirtmektedirler. Üniversitenin bulunduğu ülkedeki baskın kültüre ait öğrencilerin bundan faydalanabileceği bilgi alışverişiyle beraber entelektüel açıdan gelişmelerine katkı koyacağını düşünmektedirler. Ayrıca öğretim üyelerinin kendilerinin bilimsel gelişimleri için faydalı olacağını da belirtmeleri dikkata değerdir. Genel cevaplar üzerinden yapılacak bir çıkarsamada öğretim üyelerinin farklılıklara karşı bir ön yargıya sahip olmadığı lakin küçük çekincelere sahip olduklarını görmekteyiz. Bu duruma örnek olarakda (Ö-9) rumuzlu cevaplayıcının verdiği bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz yanları olduğunu belirttiği cevabı verebiliriz. *“Bu konuda hiçbir rahatsızlık hissetmiyorum. Bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz yanları olduğunu düşünüyorum. Çokkültürlülüğü zenginlik olarak düşünüyorum ancak bazen kendi aralarında anlaşmazlığa düşebiliyorlar veya kendi kültürlerine yakın insanlarla zaman geçirmeyi tercih ediyorlar. Ancak farklı kültürlerin kaynaşması ve birbirlerinden öğrenmeleri çok hoş ve yararlı.”* (Ö-9) Bu cevap açısından ise çıkan sonuç farklı kültürlerden gelen bireylerin üniversite içinde diğer kültürlerle kaynaşmasının ve bir sinerji yaratılmasının gerekliliğine atıfta bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak çeşitli çekinceler olmakla beraber bu durumun faydalarının daha yüksek olduğu ve rahatsızlık vermediğini belirttiklerini söyleyebiliriz.

Soru 5: *Çokkültürlü bir üniversite sizce nasıl olmalıdır? Hangi koşulların ya da özelliklerin bulunması gerektiğini yorumlayınız.*

Bu soru, daha önceki sorulara verilen cevapların görülmesinden sonra cevaplanması en zor sorulardan biri olduğunu düşündürmektedir. Çünkü hem katılımcıların verdiği cevaplarda çokkültürlülük hakkında net bilgilere sahip olmadıkları (çoğunun) ayrıca bu soruya verdikleri cevaplar ışığında da çokkültürlülük uygulamasının mevcut olduğu herhangi bir kurumla karşılaşmadıkları görülmekte. Bu soruya cevap verenlerin daha çok kısa cevaplarla eşit olanakların verilmesinden bahsettikleri görülmüş. Dini ihtiyaçlar ve anadil üzerinde durmuştur.

Sosyal hayatın önemi ve aktiviteler yapılarak kaynaştırmanın sağlanmasının üniversiteler için çok önemli olduğu dile getirilsede uygulamada nasıl olabileceğine dair bilgiler verilmemiştir. Öğretim üye ve görevlilerinin kendi kökeni ne olursa olsun tüm öğrencilere eşit davranılması ve kaynaştırarak kültür aktarımının öneminden ve tolerans eğitime dikkat çekmişlerdir. Ancak tüm cevapların ışığında cevaplayıcıların belirli önerileri bulunmakla beraber alandaki tek bir uygulama yada etkinliğe atıfta bulunarak aslında nasıl bir uygulama yapılabileceğine dair genel bir bilginin olmadığı kanısına varmaktayız. Bunun nedeninin hem katılımcıların bu alana dönük çalışmaları takip etmemiş olmakla beraber üniversiteler üzerine yapılmış çalışmalarında olmaması etken olabilmektedir.

Soru 6: Bu soru bulunulan eğitim kurumundaki çokkültürlülük açısından mevcut halinin ne olduğunun anlaşılması ve aynı zamanda katılımcıların bu durum açısından düşünmeye sevk etmek için hazırlanmıştır. Tek soru üzerinden bağlantılı altı soruyu barındırmaktadır.

Soru 6: *Bulunduğunuz eğitim kurumunda;*

a. farklı dil gruplarını kapsayıcı eğitim mevcut mu? Eğitimde resmi dilin, anadilinin ve yabancı dillerin öğretiminde durum nedir? Eksiklikler var mıdır?

Verilen cevaplar incelendiğinde çıkardığımız sonuç Türkiye’deki birçok örgün eğitim kurumunda verilebilecek cevapların bu kurumda da yaklaşık aynı şekilde verildiğini göstermektedir Özan ve Şengör (2017), “Öğretmenlerin Çok Kültürlü Eğitim ve Anadil Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmalarında, araştırmaya katılan katılımcıların ‘çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim ile ilgili çoğunlukla olumlu görüşlere sahip oldukları fakat bu kavramları yalnızca ırk ve dil bağlamında ele aldıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların yarısına yakını eğitimde resmi dilden yana olduklarını bildirmişlerdir.’ Şeklindeki tespitleri bizde de kendini tam olmasada göstermektedir. Cevaplayıcılardan Ö-14’ün cevabı incelendiğinde ‘kurumumuzda eğitim dili İngilizce ve Türkçe’dir ve öyle kalmalıdır’ şeklinde verdiği cevapta farklı olana karşı bir savunma mekanizması olduğu kanısına varmamıza yol açabilmektedir. “*Kurumumuzda eğitim dili İngilizce ve Türkçe’dir ve öyle kalmalıdır. Fakat isteğe bağlı olarak farklı dillerde de dersler açılmalıdır ve kurumumuzda açılmaktadır. Örnek: Fransızca, Latince, Almanca, Yunanca vs.*” (Ö-14) Ayrıca çokkültürlü eğitimde yerel dillere dair

yaklaşımdan da çekinildiği ve bu yüzden daha çok anlaşılabilir ortak dil ve de o ortak dilin de diğer kültürlerinde anadili olarak gördükleri Türkçe üzerinden yaklaşım geliştirilmiştir. Hatta yerel ve farklı dil gruplarına değinilmediği daha çok yabancı dil üzerinden cevaplar verildiği görülmektedir. Bu da eski tekkültürlü yapının baskın olduğu kanaatini bizde güçlendirmiştir.

Soru 6: Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

b. farklı dini gruplar için neler yapılmaktadır? Mevcut durumda din eğitimi, laiklik açısından bir sorun teşkil eder mi? Neden? Çokkültürlü eğitimde dinin yeri sizce nedir?

Verilen cevaplar sonucunda kanaatimiz dinsel bir ayırım gözetilmediği belirtilse de bulunan üniversitede mekânsal imkanların bulunan ülke ve yakın bölgelerdeki (Orta Doğu) ülkelerin baskın dininin mensupları (Müslüman) için kullanıldığını görmekteyiz. İslam haricinde farklı bir din için herhangi bir ibadethane bulunmadığı kesinlik arz etmektedir. Özel (2012), “Türkiye’de Çokkültürlülük Çoğulculuk ve Din” adlı çalışmasında erken dönemde tarikatlar, şuada da cemaatlerin, sadece dini hayatın değil, Türk siyasi ve toplumsal yaşamının önemli bir kısmını oluşturduğunu belirtir. Fakat bu dini grupların hayatın akışı gereği aralarında nüanslar olduğu ve bu nüansların doğru şekilde anlamlandırılması ve aradaki düzenin sağlanması halinde büyük bir zenginliğin olacağı, olmaması halinde ise çatışmalara yol açabileceğini söylemektedir. Lakin görünürde bulunan okulda bu çeşit tek bir dinin içindeki farklar bir yana baskın din dışındaki dinlerle ilgili bir şey yapılmadığı görülmektedir. Burada şunu şöyle belirtirsek, bir dinin içindeki çeşitlilikler asgari düzeyde de olsa birlikte aynı mabedi büyük oranda rahatça kullanabileceği için bulunan okulda bu durum çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmamakta. Ancak farklı din ve inançlar açısından bu durum büyük bir sorun arz edebilmektedir demek daha açıklayıcı olacaktır. Görüşmeler sırasında öğrendiğimiz kadarıyla bazı farklı dinlere mensup öğrencilerin sınıfları ibadet zamanlarında ibadethane olarak kullanılmaktadırlar. Bu durumda ortaya çokkültürlü bir ortamda bir önemli bir unsur olarak karşımıza çıkan dinin-tabi baskın dinden farklı dinler için- uygun bir ortamda planlanamadığını bize göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde iyi bir planlamayla laiklik açısından dini eğitimin hiçbir sorun oluşturmayacağı fikri ortaya çıksada ibadet kısmını düzenlemekten bunun yapılabileceği tartışma konusu olacaktır.

Soru 6: Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

c. cinsiyet açısından dezavantajlı bir durum var mıdır? Neden? Eğitime ulaşmada cinsiyetin bir engel oluşturmaması için neler yapılabilir? Öğrencilerin cinsel yönelimlerinden kaynaklı sorunlar yaşanmakta mıdır? Bu sorunlar nasıl aşılabılır?

Verilen cevaplar incelendiğinde kurum bünyesinde cinsiyet sorunu olmadığını belirtenler cevapların neredeyse hepsini kapsamaktadır. Ancak Eğitim-Sen (2004)'in Düzenlemiş olduğu 4. Demokratik Eğitim Kurultayının sonucunda hazırlanan Çok dilli, çok kültürlü toplumlarda eğitim adlı çalışmasında 'eğitim ortamlarında, okullarda toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirici yaklaşımlardan söz etmenin mümkün olduğu belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın genel olarak milli eğitim sisteminde ve bizzat okullarda öğrencilere yönelik olarak da görülebildiğini. Okullarda kız öğrenciler üzerinde oluşturulan baskıların temelde cinsiyetçiliğe dayanmakta olduğu. Okul ortamının, toplumsal cinsiyet ilişkileri dikkate alındığında, erkek iktidarının sürdüğu bir alan olduğu belirtilmektedir.' Cevaplar tek tek incelendiğinde ise toplumsal cinsiyetle ilgili herhangi bir sorunun neden kaynaklanmadığına dair açıklamaların yetersiz olduğu gözlenmektedir. Ayrıca cinsel yönelim açısından bir dezavantaj olup olmadığı konusunda net bir şekilde yanıt verilememesi toplumsal olarak baskılanan unsurların kendini ifade etmede zorlandıklarında bir göstergesi olabilir. Kişiler ne kadar inkar etsede geçmişten günümüze aile ortamında başlayan eğitimin içinde kadın-erkek açısından bir ayrım mevcut ola gelmiştir. Şu anda bile eğitim kurumlarında akademik çalışma yürüten birçok öğretim görevlisi bu rollerden azade değildir. Durum böyle oluncada cevapların içinde net ifadelerle bulunulan eğitim kurumunda cinsiyetin engel oluşturmamasının hangi gözleme dayanarak söylendiği belirlenememiştir. Cevapları veri olarak kabul ettiğimiz için bulunulan kurumun cinsiyet açısından eşitlik sorunu yaşanmayan bir kurum olduğunu belirtebilirken eğitime ulaşmada nasıl sorunlar olduğu veya bunu engellemek için neler yapılabileceğine dair ifadelerin eksikliği kişilerin ve kurumun bakışını ortaya koyma açısından yeterli değildir.

Soru 6: Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

d. sosyal sınıf farkı gözetilmekte midir? Neden? Fırsat eşitliği açısından gelir düzeyi düşük öğrenciler için neler yapılabilir?

Cevaplayıcıların bu soruya verdiği cevaplar incelendiğinde sosyal sınıf farkının ayırıcı ya da kayırıcı bir durumu olmadığına dair cevaplar ağır basmaktadır. Ancak cevapların diğer soruların cevaplarında da karşılaştığımız gözlem yetersizliğinden kaynaklı detaylı olmadığı görülmektedir. Sonuca varabilmek için yeterli done yoktur. Bu durumun çalışılan kurumun öğrencilerinin belirli bir ekonomik güce sahip ailelerden gelmesinden kaynaklanabildiği gibi çalışılan kurumla olan bağın gücünden dolayı göz ardı etmeden kaynaklı da olabilir. Çünkü böyle bir ayırım yapılmadığına dair kesin inanç olmakla beraber gözlemlenilen durumlardan bahsetme yok denecek kadar azdır. Cevaplayıcılardan çok azı bu soruya cevap verirken fark gözetildiğini belirtmiş ancak bunun düzeyinin ise düşük olduğuna vurgu yapmıştır. Ancak bilinmesi gereken şöyle bir gerçekte vardır ki gelir düzeyi belli bir ortalamanın üstünde olan ailelerin çocukları kendi aralarında da kademelere ayrılmış olabilir bunda kendini okulda daha çok kendini özel araçların belirlediği bir statü üzerinden yansıtıldığı çıkarımı yapılabilir (bkz. Cevap Ö-17). Ayrıca bu öğrencilerin toplumsal olarak kendilerini ‘geri’ görmelerinden kaynaklı olarak psikolojik olarak bu durumu gün yüzüne çıkartmak istemiyor olabilecekleride gözden kaçırılmamalıdır. Bu duruma dair çözüm önerilerinde ise daha çok burs imkanlarından bahsedildiği göze çarpmaktadır. Bununda aslında sadece ekonomik yollardan bir çözüm düşünüldüğü onunda kısıtlı olduğu için psikolojik etkilere dair yeterli bir çözüm getirmeyeceği aşıkardır. Çevresine göre kendini yeterli hissetmeyen kişilerin bu durumu aşmasına dönük neler yapılabileceği belgin değıldir.

Soru 6: Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

e. İdeolojik olarak sizden farklı düşünen öğrencilerinize nasıl yaklaşırsınız? Ön yargılı akademisyenlerin olduğunu düşünüyor musunuz?

Baskın kültür dışında kalan yerel kültürler ya da göçmen kültürlerin eğitim sistemine dahil edilememesi günümüzde özellikle demokrasi kültürünü yeterince sindirememiş toplumlarda ideolojik bir sorun olmaktadır. Bu durumda kendi kültürü

başka alanlarla birlikte özellikle eğitimde yer almayan bireyler ideolojik bir tartışmanın merkezinde yer alabilirler (Kaya, 2014). Buda öğrencilere karşı bakışta yine kendi dünya görüşü üzerinden şekillenen öğretim üyelerinin tepkisel yaklaşımlarına yol açabilir. Verilen cevaplar incelendiğinde cevap verenlerin hepsi toleranslı ve ön yargısız yaklaşıtlarını belirtmişlerdir. Kısmende olsa bu şekilde davranmayan ön yargılı akademisyenlerin olduğundan bahsetmektedirler. Öte yandan cevaplayıcılardan birkaçı ön yargılı davranmamakla beraber durumu sınıf yönetimi açısından değerlendirerek sınıf içinde konuşulmaması gerektiğini belirtmektedirler. Aslında bu endişe yerli bir endişe gibi dursada öğrencilerin üniversite dediğimiz her türlü fikrin tartışılabilceği yerde tek düze bir eğitim üzerinden tartışma becerisinden uzak olarak yetişmelerine neden olabileceği gibi karşılıklı olumlu fikirlerin oluşmasında engel olabilmektedir. Kimi cevaplayıcılardan anlaşıldığı üzere öğrencilerin farklı ideolojilerde olması zenginlik olarak görülmekte ve akademisyenlerin ön yargısız yaklaşıtları en azından bunun için çabaladıkları belli olmaktadır. Bu durumun böyle olması çok yönlü bakabilen öğrencilerin varlığını desteklerken sınıf ortamında konuşulmamasını isteyenlerin bu çok yönlü bakışı kazanmada baskılayıcı konumda olabileceklerini gösterebilir. Sınıf düzenini bozmadan ve ders içeriğini geri bırakmadan yapılan tartışmaların kişisel ve öğrenci gelişimine olumlu yönde etkisinden bahsetmek mümkündür.

Soru 6: Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

f. Engelli bireylerin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Eşit koşullar sağlanabiliyor mu? Engelli öğrenciler için neler yapılıyor?

Verilen cevaplar incelendiğinde bulunulan üniversitenin engelli bireyler için kesinlikle eksiklikler barındırdığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu durum zaten bireysel engellerinden dolayı birçok alanda sıkıntı yaşayan engelli bireylerin hayatlarına büyük oranda yön ve daha rahat yaşayabilmesine imkan vermesi beklenen üniversite eğitiminde onlar için bir zorluğa hatta vazgeçmeye kadar vardırabilecek hale getirmektedir. Neler yapılabileceği konusunda verilen cevapların ise sadece mekânsal düzenlemeyle ilgili olduğu görülmektedir. Cevaplarda engelli olmayan öğrencilerin engelli bireylerle eğitim alırken nasıl yönlendirileceği ve bu duruma dair nasıl eğitimler verilmesi gerektiğine dair fikirler hiç belirtilmemiştir. Buradan varabileceğimiz kanı ise bu duruma dair katılımcıların bir kısmının konuya

dair bilgi yetersizliği olmakla beraber bir kısmının ise yeterince üstüne düşünmeden cevap verdiğidir.

Sonuç olarak tüm bu sorulara verilen cevaplar ışığında görüşme yapılan tüm öğretim üyelerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkında bir fikri vardır. Ancak bu bir çoğunda tam bir bilgi veya uygulama anlamında değilde belirli bir aşinalık şeklindedir. Sorularda geçen tüm kavramların çokkültürlülük içerisinde yer aldığı düşünülünce konunun tam olarak bilinmediğı ve hatta bazı öğretim üyelerinin içerdiği bazı unsurlara (anadil eğitimi vb.) dair ön yargılı olabildiğı görülmektedir. Günümüz dünyasında globalleşmeyle birlikte yerellik ve kültürlerin çeşitliliğine verilen önemin artması çokkültürlülük politikasında hayatımıza girmesine sebep olmuştur. Dikkat edilirse çokkültürlülük politikasının yaşamda kendine yer bulan hiçbir unsuru dışta bırakmamaya çalıştığı aşıkardır. Toplumlar kendi içinde barındırdığı her türlü farklılığı benimsediğı takdirde çalışmamızda da belirttiğimiz gibi büyük bir zenginlik ortaya çıkacak ve toplumların hızla gelişmesine katkıda bulunacaktır. Kültürel zenginlik açısından çok önemli bir kavşak noktası olan Türkiye ve Kuzey Kıbrıs T.C. elinde bulunan bu zenginliğı doğru bir planlamayla aktifleştirebilirse içte yaşanacak bir sorun olmayacağı gibi dışta da çok daha güçlü bir konuma evrilip gelişmiş ülkeler klasmanına yereleşebileceklerdir. Bunun yapılabilmesinin ise ‘Çokkültürlülük Politikası’nın’ uygulanması ile olacağı kanısındayız. İlk olarak etkili bir şekilde harekete geçirildiğı yer olan Kanada’dan dolayı ‘Kanada Modeli’ olarak da adlandırılan çokkültürlülük politikası Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde uygulana geldiğı dönemden beri bu bölgelere büyük katkılar sunmuş hali hazırda belirli bir güce sahip olanlar ve yanında nispeten daha az gelişmiş ülkelerin önemli bir ivme kazanarak devamlılıklarını sağlamış ve ekstra güç kazandırmıştır. Sonuçta bu uygulamanın bu bölgede de hayata geçirilmesi bulunduğumuz ülke açısından ve de çocuklarda çok boyutlu eğitimin öneminden bahsettiğimiz şu günlerde çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitimin tüm boyutlara katkısının olacağını söylememiz büyük ihtimalle yanlış olmayacaktır. Çalışmamız açısından öğretim üyelerinin verdiği cevaplar özelinde bakacak olursak yeni dönemin öğretmenlerini yetiştiren akademisyenlerden başlayarak bu politikanın hayata geçirilmesi ve öğretilmesi elzemdir.

5.2. Öneriler

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi gelecekteki öğretmenleri yetiştirecek öğretim üyelerinin gelişmişlik konusunda örnek aldığımız birçok ülkenin uygulamış olduğu ve ülkemizde de öneminin gitgide arttığını bildiğimiz çokkültürlü eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları büyük bir eksiklik olacaktır. Bunun içinde tabi ki yapılması gerekenler vardır. Burada bazı önerilerde bulumaya çalışacağız ama bu önerilerin bir kısmı özelde öğretim üyelerini ilgilendirmekle beraber genelde de tüm eğitim sisitemine öneriler şeklinde olacaktır.

İlk yapılacak eylem olarak etnik ve kültürel anlamda tüm öğretmen, öğretim üyesi, eğitim bünyesinde yer alan ama eğitimci olmayan tüm bireylerin (memur) bilgilendirilmesi için seminerler ve meslek içi eğitimler verilmelidir. Eğitimin her aşamasında farkındalık oluşturabilmek için kültürel değerlerin hangi kültüre ait olduğu önemsizden değerli olduğu ve bu değerlerin paylaşarak birbirine aktarmanın doğru bir tutum olacağı fikrinin yaygınlaştırılması için çaba sarfedilmelidir. Eğitimin kalitesini arttıracak çalışmaların içine çokkültürlülük üzerine yapılmış çalışmaların dahil edilmesi gereklidir. Öğrencilerin birbiriyle diyaloga girebileceği sınıf ortamlarının yaratılmasına önem verilmelidir. Unutulmamalıdır ki öğrenciler kendi aralarında ne kadar çok teması girerlerse bir o kadar paylaşım artacak ve birbirlerine karşı varsa herhangi bir ön yargı o kadar azalacaktır.

Dinsel farklılıklar açısından hiçbir inanç grubu dışlanmamalı bireyi eğitime dahil etmek için çabalarken dinsel olarak kendisini dışlanmış hissine kaptıracak bir duruma mahal verilmemelidir. Bulunulan kurumlarda ibadethane mevcutsa bunun tek bir inanç sistemine değil de tüm inançlara ait olacak şekilde planlanmasına olanak verilmelidir. Bulunulan bölüm özelinde dinsel bir anlatım olması gerekliyse tüm din ve inançları da dahil edecek şekilde içinde yer almalı (islam tarihi anlatılıyorsa, Musevilik ya da hindu tarihide yer alabilmeli). Baskın olan dinin dayatılmasına olanak verecek bir anlatım ortamından kaçınılmalıdır.

Dil farklılıkları açısından asgari düzeyde de olsa yerel ve bölgesel dillerin talepleri karşılanabilmelidir. Dil bireyin zihin dünyasında önemli bir yere sahiptir ve gelişimin anahtarının en iyi anladığı dil üzerinden eğitim alması olabileceği dikkate

alınmalıdır. Özellikle de okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde anadili eğitiminin zihinsel gelişimde ne kadar önemli olduğunu bilmekteyiz ve buna dönük çalışmaların her kademede sürdürülebilir olması önemlidir. Resmi dilin yanında yerel ve bölgesel dillerin asgari düzeylerde bile olsa yer alması o dil grubuna ait bireylere kendisinin yok sayılmadığını hissi vereceği ve toplumsal barışında bu yolla kazanımlar elde edeceği unutulmamalıdır.

Eğitimin her kademesinde kadınların eşit haklardan yararlanması ve dezavantajlarını ortadan kaldıracı çalışmalar olmalıdır. Bunun içinde özellikle toplumsal cinsiyet eğitimlerinin eğitimde ve öğretimde çok önemli bir yere sahip olması gerekli ve elzemdir. Toplumda LGBTİ bireylerin de mevcut olduğunu bilerek bu durumun normal bir durum olduğunu her bireyin anlamasını sağlayarak kişilerin yalnızlaştırılması ve ötekileştirilmesinin önüne geçilecek şekilde bir eğitim süreci yaşanmalıdır. Bu eğitimlerin aynı zamanda üniversitelerde öğretim üyeleri ve öğrencilerde yerleşmesini sağlamak için meslek içi eğitimde ve birçok bölümde de ders olarak bulunmasına olanak sağlanmalıdır.

Son dönemlerde ön plana çıkmaya başlayan ‘Barış Eğitimi’ hem eğitim programlarında hemde meslek içi eğitimlerde yer almalıdır. Barış eğitiminin içinde yer alan empati, ön yargısızlık, tek bir kimliğin öne çıkarılmaması, eleştirel düşünce, dinleme, affedicilik, öfke kontrolü, çatışma çözme ve gözlem gibi kazanımların çokkültürlü eğitimde kazandırılmasına çaba sarf edilmelidir.

Sosyal sınıf farkının öğrenciler açısından olgusal bir sorun olmaktan çıkarmamız gerekmektedir. Bunun için tabi ki makro düzeylerde bir toplumsal adaletten bahsetmemiz gerektir ama belirli ölçülerde öğrencilerde empati, özgüven vb. zihinsel yeteneği vererek bu durumu en aza indirgeyebiliriz. Eğitimde önemli olanın bireyin tüm eğitim imkanlarından yararlanması olduğunu unutmamalıyız. Bununla beraber engelli bireylerin eğitime ulaşması konusu çok önemlidir. Engelli bireylerin toplumsal alanda en fazla yer alabilecekleri yerler olduğu ve bu alanı onların eğitime ulaşmalarını fiziki ve manevi olarak uygun ortamlar tasarlayarak yapabiliriz. En basit örneğiyle yürüme engelli bir bireyin okula ulaşana kadar yaşadığı sorunlar bir yana dersliğe varana kadar yaşayabileceği sorunları düşünerek hareket etmeliyiz. Ayrıca diğer öğrencilerle olan kaynaştırmanın yapılabilmesi için

öğretmen ve öğretim üyelerinin bu konu üzerinde kendilerini geliştirmeleri önemlidir. Tüm dezavantajlı grupların bu dezavantajlarının ortadan kaldırılması için hem genel ülke politikası hem de eğitim politikasının çağın gereksinmelerine uygun olarak dönüştürülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akar, C. ve Keyvanoğlu, A.(2016). 2009 ve 2015 Hayat Bilgisi Programlarının Çokkültürlü Eğitim Bağlamında Karşılaştırılması, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) 17(2),731-749.
- Akhan, O. ve Yalçın, A.(2016). Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Çokkültürlü Eğitimin Yeri, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 18(2) 23-46.
- Aktoprak, A.(2015). Çok Kültürlü Eğitime İlişkin İlkokul Öğretmenlerinin Tutumları ve Akademisyen Görüşleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yakındoğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Arslanoğlu, İ. (2016). *Bilimsel yöntem ve araştırma teknikleri-ders notları*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bağlı, M. ve Özensel, E. (2005). *Çokkültürlü Vatandaşlık - Kanadalı Türklerin Aidiyet Çabaları Ve Değer Yapıları*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y.(2009). Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri; Eğitim ve Bilim Dergisi, 34(152) 30-43.
- Başarır, F., Sarı, M. ve Çetin, A.(2014). Öğretmenlerin Çok Kültürlü Eğitim Algılarının İncelenmesi, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 4(2) 91-110.
- Canatan, K.(2003). Avrupa Topluluklarında Çokkültürlülük: Sosyolojik Bir Yaklaşım, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(6) 80-97.
- Ceylan, Y.(2015). Türkiye’de Çokkültürlülük Tartışmaları ve Anadolu Aleviliği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 8(37) 571-582.
- Cırık, İ.(2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34 27-40.
- Çarpar, M.(2012). Çokkültürlü Bir Toplumda Antropolojinin Önemi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi 18(70) 47-66.
- Çınar, Z. (2010). Çokkültürlülük ve Kültürlerarasıcılığın Tarih Eğitimine Yansımaları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Çoban, A. E., Karaman, N. G. ve Doğan, K.(2010). Öğretmen Adaylarının Kültürel Farklılıklara Yönelik Bakış Açılarının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi 10(1) 125-131.
- Çötök, N.Ç.(2010). Çokkültürlülük, Kültürlerarasıcılık ve Entegrasyon Tartışmaları Bağlamında Alman Eğitiminde Türk Öğrenciler: Bremen Örneği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Damgacı, F. ve Aydın, H.(2013). Akademisyenlerin Çokkültürlü Eğitime ilişkin Tutumları, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(45)325-341.
- Demir, S. (2012). Çok Kültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7(4) 1453-1475.
- Demircioğlu, E. ve Özdemir, M.(2014), Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Ege Eğitim Dergisi, 15(1) 211-232.
- Eğitim-Sen(2004). *Çok dilli, çok kültürlü toplumlarda eğitim*,4. Demokratik Eğitim Kurultayı 1-5 Aralık, Ankara.
- Fenton, S.(2001). *Etnisite- ırkçılık, sınıf ve kültür*,1. Basım, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Gencer, Z. T.(2011). Çok Kültürlü Topumlarda İletişim: Divriği Örneği, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, (1) 186-205.
- Genç, S. Z. (2017). *Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması*, Ankara: Pegem Akademi.
- Gezgin, U.B.(2015). *İnsan Hakları, Demokratik Okul ve Anadilinde Eğitim İçin; Çokkültürlü Eğitim*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gürel, D.(2013). İlköğretim Öğretmenlerinin Çok kültürlü Eğitim Tutumları İle Çok Kültürlü Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Güven, M.(2012), Kültürün Bir Unsuru Olarak Din, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1) 933-948.

- Kaya, Y.(2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim hakkındaki bilgi, farkındalık ve yeterliliklerinin belirlenmesi, *Asya Öğretim Dergisi* 2(1(ÖZEL)), 102-115.
- Kymlicka, W.(1998). *Çokkültürlü yurttaşlık - azınlık haklarının liberal teorisi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Leylum, Ş.O., Odabaşı, H. F., & Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim Ortamlarında Durum Çalışmasının Önemi, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3) 369-385.
- Lévi-Strauss, C.(1997). *İrk, Tarih ve Kültür*, 3. Basım, İstanbul: Metis yayınları
- Özel, C. (2012). Türkiye’de Çokkültürlülük Çoğulculuk ve Din, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Polat, S.(2009). Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri, *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1) 154-164.
- Polat, İ. ve Kılıç, Y.(2013). Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim ve Çokkültürlü Eğitimde Öğretmen Yeterlilikleri, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1) 352-372.
- Reyhan, C.(2012). Bölünmüş Toplumlarda Yurttaşlığın İnşası: Kavramsal Bir Çerçeve, *Amme İdaresi Dergisi*, 45(2) 149-171.
- Say, Ö.(2017). Çokkültürlülük Kavramı ve Anlamın Çokluğu, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1) 29-39.
- Sertkaya, K.B.(2010). İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Şan, M.K.(2005). Farklılık ve Çokkültürlülük Siyasetleri Üstüne Bir Deneme, *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(1-2) 67-114.
- Tapan, Ç.(2006). Barış Eğitimi Programı’nın Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Taylor, C. vd. (1996). *Çokkültürcülük-tanınma politikası*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Temel, A. B. (2008). Kültürlerarası (Çok Kültürlü) Hemşirelik Eğitimi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 11(2) 92-101.
- Tortop, H.S.(2014). Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Ve Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Tutumları, Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2(2) 16-26.
- Türnüklü, A.(2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel bir Araştırma Tekniği: Görüşme, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 24(24) 543-559.
- Ünlü, İ. ve Örtten, H.(2013). Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Algılarının İncelenmesi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (21) 287-302.
- Yakışır, A.N.(2009). Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K.(2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma, İlköğretim Online, 9(1) 79-92.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

25.04.2018

Sayın Ahmet Gülmez

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2018/126 proje numaralı ve **“Çok kültürlü Eğitim ve Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Akademisyenlerinin Görüşü”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Çokkültürlü Eğitim

ve

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Akademisyenlerinin Görüşü

Sayın öğretim üyesi,

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı Doktora bilimsel hazırlık geçiş tezi kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu tezin amacı çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim alanında yapılmış çalışmaların eksikliğini gidermek ve bu alanda yapılacak çalışmalara bir kaynak oluşturmaktır. Akademisyenlerin fikirleri de alınarak eksik yönlerin tespitini sağlamaktır. Çalışmamızda nitel araştırma yapılacaktır. Durum çalışması modeli kullanılacaktır. Amaçlı örneklem yöntemiyle katılımcılar belirlenecektir. Amaçlı örneklemin bir türü olan maksimum çeşitlilik kullanılarak farklı demografik yapılarıdaki (etnik köken, kıdem, cinsiyet, bilim dalı gibi) akademisyenlere ulaşılmaya çalışılacaktır. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılacaktır. Görüşme formu yarı yapılandırılmış türde hazırlanacaktır. Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. Görüşmemizin süresinin yaklaşık 45 dakika olması öngörülmektedir. Görüşme soruları Ek:1 de verilmiştir.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcının

Araştırmacının

Adı ve imzası

Adı ve imzası

Ahmet Gülmez 05338573950

Tez danışmanı: Ali Efdal Özkul

03922236464/5250

Ek:l

Kişisel sorular

Yaş:

Etnik köken:

Cinsiyet:

Kıdem:

Bölüm:

Görüşme Soruları

1. Çokkültürlülük sizde neleri çağrıştırmaktadır? Çokkültürlüğü tanımlamanızı istesem nasıl bir tanım yaparsınız?

2. Çokkültürlü eğitim denince aklınıza neler gelmektedir?

3. Görev yaptığınız üniversitede çokkültürlü bir yapı olduğunu düşünüyor musunuz? Çokkültürlü bir eğitim-öğretim yapıldığını gözlemliyor musunuz?

a.Evetse neler yapılıyor?

b. Hayırsa neden yapılmıyor?

4. Eğitim verdiğiniz kurumda farklı etnik köken ve ülkelere mensup öğrencilerin olması konusunda ne düşünüyorsunuz?

a. Sizi rahatsız eder mi? Neden?

b. Olumlu mu düşünürsünüz? Neden?

5. Çokkültürlü bir üniversite sizce nasıl olmalıdır? Hangi koşulların ya da özelliklerin bulunması gerektiğini yorumlayınız.

6. Bulunduğunuz eğitim kurumunda;

a. farklı dil gruplarını kapsayıcı eğitim mevcut mu? Eğitimde resmi dilin, anadilinin ve yabancı dillerin öğretiminde durum nedir? Eksiklikler var mıdır?

b. farklı dini gruplar için neler yapılmaktadır? Mevcut durumda din eğitimi, laiklik açısından bir sorun teşkil eder mi? Neden? Çokkültürlü eğitimde dinin yeri sizce nedir?

c. cinsiyet açısından dezavantajlı bir durum var mıdır? Neden? Eğitime ulaşmada cinsiyetin bir engel oluşturmaması için neler yapılabilir? Öğrencilerin cinsel yönelimlerinden kaynaklı sorunlar yaşanmakta mıdır? Bu sorunlar nasıl aşılabılır?

d. sosyal sınıf farkı gözetilmekte midir? Neden? Fırsat eşitliği açısından gelir düzeyi düşük öğrenciler için neler yapılabilir?

e. İdeolojik olarak sizden farklı düşünen öğrencilerinize nasıl yaklaşırsınız? Ön yargılı akademisyenlerin olduğunu düşünüyor musunuz?

f. Engelli bireylerin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Eşit koşullar sağlanabiliyor mu? Engelli öğrenciler için neler yapılıyor?

%9

BENZERLIK ENDEKSI

%7

İNTERNET
KAYNAKLARI

%4

YAYINLAR

%4

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

%1

2

www.researchgate.net

İnternet Kaynağı

%1

3

ÇARPAN, Mustafa. "Çokkültürlü bir toplumda antropolojinin önemi", Kıbrıs Üniversitesi, 2012.

Yayın

%1

4

egitimvebilim.ted.org.tr

İnternet Kaynağı

%1

5

Submitted to Sakarya University

Öğrenci Ödevi

<%1

6

egitim.ege.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

7

www.zgefdergi.com

İnternet Kaynağı

<%1

8

jordancrk.com

İnternet Kaynağı

<%1